

Vissa arbetsskadefrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2001/02:81 Vissa arbetsskadefrågor m.m. jämte motioner som väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlas även motioner om arbetsskadeförsäkringen som väckts under den allmänna motionstiden 2001.

I propositionen föreslås ändringar av bevisreglerna vid prövning av arbetsskada enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF) med innebörd att beviskravet sänks. Vidare föreslås att det i lagen inte längre skall göras ett uttryckligt undantag från arbetsskadebegreppet när det gäller psykiska eller psykosomatiska sjukdomar till följd av arbetstvister i rättslig mening. Det föreslås även att den som får sin skada godkänd som arbetsskada skall ges rätt till kompensation för det inkomstbortfall som systemet med karensdag medför. Förslag lämnas också om tidpunkten för beviljande av livränta, om indexering av egenlivränta samt om skriftlig ansökan. Vidare föreslås lagändringar om samordning mellan livränta och sjukersättning/aktivitetsersättning samt sjukpenning.

I propositionen föreslås också ändrad beslutsinstans för vissa författningsreglerade personskadeärenden och begränsning av ersättningsrätten i personskadeskyddet för personer som är underkastade vissa verkställighetsformer.

I propositionen anges att en särskild utredare bör ges i uppdrag att dels lämna förslag till utformning av en mer koncentrerad organisation för arbetsskadehandläggningen, dels närmare utreda frågan om en kunskapsbank inom arbetsskadeområdet.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag, dock med vissa ändringar i 3 kap. 4 § LAF. Paragrafen kompletteras så att det framgår vilket livränteunderlag försäkringskassan skall använda för den särskilda arbetsskadeersättningen som skall kompensera för karensdag i de fall kassan vid ett och samma tillfälle har att fatta beslut om livränta avseende flera avgränsade tidsperioder. Utskottet föreslår vidare en ändring av paragrafen med innebörd att särskild arbetsskadeersättning, som utges utöver ersättning för två schablonmässigt

bestämda karensdagar, skall utges i förhållande till faktisk inkomstförlust. Utskottet föreslår också en ändring som klargör att sådan särskild arbetska-
deersättning skall kunna utges även efter det att beslut om t.ex. livränta fat-
tats.

Vidare föreslår utskottet att regeringens förslag om ändrad hänvisning i 4
kap. 10 § LAF skall träda i kraft den 1 juli 2002 och att en felaktig hänvisning
rättas i 3 kap. 2 a § första stycket LAF. Även sistnämnda ändring föreslås
träda i kraft den 1 juli 2002. Enligt utskottet bör även förslaget om efterkon-
troll träda i kraft den 1 juli 2002. Utskottet föreslår en sådan ändring.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

I ärendet finns 10 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Utskottets överväganden	8
Allmänt om arbetsskadeförsäkringen	8
Reformering av arbetsskadeförsäkringen	8
En helhetsbedömning med ett enhetligt beviskrav vid arbetsskadeprövningen	14
Ansökan om ersättning och tidpunkt för beviljande av livränta	20
Ersättning för inkomstförlust vid karensdag	21
Indexering av livränta m.m.	25
Samordning mellan förmåner	26
Anmälningsskyldighet m.m.	28
Administration av arbetsskadeförsäkringen	29
Ändring i lagen om statlig ersättning vid ideell skada m.m.	32
Förslagets konsekvenser	34
Reservationer	35
1. Privatisering av arbetsskadeförsäkringen (punkt 1).....	35
2. Privatisering av arbetsskadeförsäkringen (punkt 1).....	36
3. Begreppet yrkesutbildning (punkt 4).....	37
4. Enhetligt beviskrav vid arbetsskadebedömningen (punkt 5).....	38
5. Åtgärdsprogram för ökade rehabiliteringsinsatser (punkt 6).....	38
6. Åtgärdsprogram för ökade rehabiliteringsinsatser (punkt 6).....	39
7. Ersättning för karensdag (punkt 7).....	39
8. Livränteunderlag (punkt 8).....	40
9. Vidareutbildning av försäkringsläkare m.m. (punkt 9).....	40
10. Administrationsfrågor i övrigt (punkt 10)	41
Särskilda yttranden.....	42
1. Ersättning för karensdag (punkt 7).....	42
2. Återinförande av arbetsskadesjukpenningen och administrationsfrågor i övrigt (punkterna 2 och 10).....	42
Bilagor	
Förteckning över behandlade förslag	43
Regeringens lagförslag	47
Utskottets lagförslag.....	65

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Privatisering av arbetsskadeförsäkringen

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf18 yrkande 1, 2001/02:Sf19 yrkandena 1–5, 2001/02:Sf233, 2001/02:Sf309 yrkandena 1–4 och 2001/02:Sf336.

Reservation 1 (m, fp)

Reservation 2 (kd, c)

2. Återinförande av arbetsskadesjukpenningen

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf16 yrkande 2.

3. Arbetsmiljöåtgärder för att minska antalet arbetsskador

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf282.

4. Begreppet yrkesutbildning

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf19 yrkande 10.

Reservation 3 (m)

5. Enhetligt beviskrav vid arbetsskadebedömningen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring såvitt avser 2 kap. 1 och 2 §§ samt punkt 2 övergångsbestämmelserna. Riksdagen avslår därmed motionerna 2001/02:Sf17 yrkande 1, 2001/02:Sf18 yrkande 2 och 2001/02:Sf19 yrkande 7.

Reservation 4 (m, c)

6. Åtgärdsprogram för ökade rehabiliteringsinsatser

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf17 yrkandena 3 och 4, 2001/02:Sf19 yrkande 6, 2001/02:Sf283 och 2001/02:A314 yrkande 4.

Reservation 5 (m)

Reservation 6 (c)

7. Ersättning för karensdag

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring såvitt avser 3 kap. 4 § med den ändringen att paragrafen skall få den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 3. Därmed avslår riksdagen motionerna 2001/02:Sf17 yrkande 2, 2001/02:Sf18 yrkande 3 och 2001/02:Sf19 yrkande 9.

Reservation 7 (m, kd, c)

8. Livränteunderlag

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf19 yrkande 8.

*Reservation 8 (m)***9. Vidareutbildning av försäkringsläkare m.m.**

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sf18 yrkandena 5–7.

*Reservation 9 (kd)***10. Administrationsfrågor i övrigt**

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Sf16 yrkande 1, 2001/02:Sf18 yrkande 4, 2001/02:Sf360, 2001/02:Ub295 yrkande 2 och 2001/02:MJ422 yrkande 4.

*Reservation 10 (kd)***11. Rättelse av felaktig hänvisning**

Riksdagen beslutar

- a) att 3 kap. 2 a § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring skall få ändrad lydelse i enlighet med vad utskottet föreslår i bilaga 3,
- b) sådan ändring av ingressen till regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring som föranleds härav,
- c) att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 juli 2002.

12. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring till den del det inte omfattas av punkterna 5 och 7, dock med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet av 4 kap. 3 och 10 §§ bestäms till den 1 juli 2002,
2. lag om ändring i lagen (2000:465) om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
3. lag om ändring i lagen (2001:495) om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
4. lag om ändring i lagen (2001:496) om ändring i lagen (2000:465) om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
5. lag om ändring i lagen (2001:489) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
6. lag om ändring i lagen (2001:492) om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
7. lag om ändring i lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift,
8. lag om ändring i lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd,
9. lag om ändring i lagen (1977:266) om statlig ersättning vid ideell skada m.m.

Stockholm den 14 mars 2002

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Berit Andnor

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Berit Andnor (s), Bo Könberg (fp), Maud Björnemalm (s), Ulla Hoffmann (v), Gustaf von Essen (m), Mariann Ytterberg (s), Göran Lindblad (m), Ronny Olander (s), Sven-Erik Sjöstrand (v), Fanny Rizell (kd), Cecilia Magnusson (m), Kerstin-Maria Stalin (mp), Birgitta Carlsson (c), Mona Berglund Nilsson (s), Margareta Cederfelt (m), Göte Wahlström (s) och Désirée Pethrus Engström (kd).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2001/02:81 Vissa arbetsskadefrågor m.m., vari föreslås att riksdagen antar förslag till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring och lag om ändring i vissa senare ändringslagar till nämnda lag samt förslag till följdändringar m.m. i flera lagar. Förslagen i propositionen har utformats i samarbete mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Regeringens lagförslag återfinns i *bilaga 2* och av utskottet framlagt lagförslag i *bilaga 3*.

I betänkandet behandlas också fyra motioner som väckts med anledning av propositionen och nio motioner från den allmänna motionstiden 2001. Motionsförslagen återges i *bilaga 1*.

Utskottets överväganden

Allmänt om arbetsskadeförsäkringen

Den som förvärvsarbetar här i riket är försäkrad för arbetsskada enligt socialförsäkringslagen (1999:799) (SofL). Försäkringen omfattar även den som genomgår utbildning i den mån utbildningen är förenad med särskild risk för arbetsskada. Lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF) omfattar skador till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. Även olycksfall vid färd till och från arbetet räknas som olycksfall i arbetet, om färden föranleddes av och stod i nära samband med arbetet.

Reglerna för ersättning enligt LAF genomgick omfattande förändringar under 1993. Från och med den 1 januari 1993 har kravet på skadlighet hos en arbetsmiljöfaktor höjts från sannolikhet till hög grad av sannolikhet. Även den s.k. sambandsregeln skärptes så att orsakssamband numera skall anses föreligga mellan en uppkommen skada och ett olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet om övervägande skäl talar för ett sådant samband. Vidare gäller fr.o.m. den 1 juli 1993 att rätten till arbetsskadesjukpenning har slopats för den som är försäkrad enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL). Det innebär att arbetsskadade under sjukdomstid i princip har rätt till samma förmåner som vid annan sjukdom.

Vidare gäller att ersättning för kostnader från arbetsskadeförsäkringen bara utges för sjukvård utom riket, tandvård och särskilda hjälpmedel. Frågan om en försäkrad har ådragit sig en arbetsskada prövas endast i den mån det behövs för att bestämma ersättning enligt LAF.

För den som ådragit sig en arbetsskada utges således numera i regel endast ersättning i form av arbetsskadelivränta. Livränta utges vid bestående nedsättning av arbetsförmågan, och ersättningen skall i princip utgöra skillnaden mellan den inkomst som den försäkrade kan antas ha haft som oskadad och den inkomst som han eller hon trots skadan kan beräknas få. Livräntan ersätter en årlig inkomstförlust beräknad på ett livränteunderlag som högst kan uppgå till 7,5 prisbasbelopp. Arbetsskadeförsäkringen finansieras med arbetsgivar- och egenavgifter (1,38 % av avgiftsunderlaget).

Reformering av arbetsskadeförsäkringen

Utskottets förslag i korthet

Arbetsskadeförsäkringen skall även fortsättningsvis drivas i offentlig regi och bygga på ett generellt arbetsskadebegrepp, som även innefattar arbetssjukdomar och färdolycksfall. Riksdagen bör därmed avslå motionsyrkanden bl.a. om att

- överföra arbetsskadeförsäkringen till privata försäkringsbolag,
- utforma en försäkringsmässig ansvarsförsäkring för arbetsolycksfallen,

- arbetssjukdomarna skall regleras inom sjukförsäkringen och färdolycksfallen inom trafikförsäkringen samt
 - analysera alternativa modeller för arbetsskadeförsäkringen.
- Riksdagen bör även avslå motionsyrkanden om att återinföra rätten till arbetsskadesjukpenning och att förtydliga begreppet yrkesutbildning. *Jämför reservationerna nr 1 (m, fp), 2 (kd, c) och 3 (m).*

Propositionen

Syftet med arbetsskadeförsäkringen är att utgöra ett ekonomiskt skydd för den som drabbas av de särskilda skaderisker som är förenade med ett förvärvsarbete. En grundläggande princip för arbetsskadeförsäkringen bör därför vara att den skall utgöra ett reellt skydd vid förekomsten av arbetsrelaterade skador och att den inte skall täcka andra skador. Det är därför av central betydelse att i möjligaste mån upprätthålla en tydlig avgränsning mellan arbetsrelaterade och icke arbetsrelaterade skador. Det måste finnas en rimlig grad av samband mellan en skada och den försäkrades förvärvsarbete. I gengäld bör de förvärvsarbetande kunna utgå från att det finns ett skydd som täcker den extra skaderisk ett förvärvsarbete kan medföra. Arbetsskadeförsäkringen bör vidare vara stabil över tiden och får inte riskera att tappa i tilltro. Den bör också vara utformad på ett sådant sätt att kvinnor allmänt sett inte har sämre förutsättningar än män att få sjukdomsbesvär godkända som arbetsskador.

Inom arbetsskadeförsäkringen gäller sedan tillkomsten av LAF ett generellt arbetsskadebegrepp. Detta innebär att en skada skall anses vara en arbetsskada om den har uppkommit till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. Det generella arbetsskadebegreppet har enligt regeringens uppfattning stora fördelar jämfört med ett statistiskt arbetsskadebegrepp liknande det som användes i äldre lagstiftning.

Enligt regeringens mening bör det generella arbetsskadebegreppet behållas inom arbetsskadeförsäkringen för att det skall vara lätt att fånga upp förändringar inom bl.a. medicinsk och teknisk utveckling. Ett generellt skadebegrepp är också mer ändamålsenligt om arbetsskadeförsäkringen skall utgöra ett incitament till det skadeförebyggande arbetet. Däremot bör den nuvarande ordningen med bedömningen av arbetsskada i två led frångås till förmån för en helhetsbedömning samt ett enhetligt beviskrav för hela arbetsskadeprövningen införas. Regeringens förslag i dessa delar behandlas nedan i avsnittet En helhetsbedömning med ett enhetligt beviskrav vid arbetsskadeprövningen.

I propositionen föreslås dessutom vissa andra ändringar både i LAF och i andra lagar samt en rättelse av en av paragraferna (4 kap. 10 § LAF).

Motioner

Margit Gennser m.fl. (m) begär i motion Sf19 yrkande 1 beslut om att en försäkringsmässig ansvarsförsäkring för arbetsolycksfall införs som ett obligatorium för arbetsgivare. Eftersom arbetsgivare har störst möjlighet att påverka arbetsmiljön genom val av produktionsteknik och arbetsmetoder är det

rimligt att de också har ansvaret för att reducera risken för arbetsskador bl.a. genom en arbetsolycksfallsförsäkring. Arbetsgivarna bör åläggas att teckna en försäkring med en aktuarisk premie. I samma motion yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att regeringen utreder hur en övergångslösning från en arbetsolycksfallsförsäkring i den offentliga arbetsskadeförsäkringen till en obligatorisk ansvarsförsäkring vid arbetsolycksfall skall vara utformad. I yrkande 3 begär motionärerna beslut om att arbetsskadesjukdomar skall regleras inom sjukpenningförsäkringen. Motionärerna anser att det inte går att sätta korrekta premier för arbetssjukdomarna. Ur ett löntagarperspektiv torde det dessutom vara ointressant huruvida inkomstbortfallet på grund av sjukfrånvaro är arbetsrelaterat eller inte. I yrkande 4 begär motionärerna förslag om en utformning av en övergångslösning vid en överföring av arbetssjukdomsfallen till den allmänna sjukpenningförsäkringen. I yrkande 5 begärs beslut att färdolycksfall till och från arbete lyfts ur arbetsskadeförsäkringen för att i stället regleras via trafikförsäkringen. Enligt motionärerna har arbetsgivare ingen möjlighet att påverka eller förhindra denna typ av skador. I yrkande 10 begärs, vid avslag på yrkandena 1–5, beslut om att begreppet yrkesutbildning i 4 kap. 10 § LAF förtydligas.

I motion Sf309 av Margit Gennser m.fl. (m) begärs i yrkandena 1 och 2 tillkännagivanden om att en aktuarisk arbetsskadeförsäkring införs som ett obligatorium för arbetsgivare, att arbetsolycksfall skiljs från arbetssjukdomar och att arbetssjukdomarna överförs till sjukpenningförsäkringen. I yrkande 3 begär motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen utreder hur en övergångslösning från en offentlig arbetsskadeförsäkring till ett arbetsskadeobligatorium för arbetsgivare skall vara utformad. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att färdolycksfall till och från arbetet lyfts ur försäkringen för arbetsolycksfall och betalas genom trafikförsäkringen.

Désirée Pethrus Engström m.fl. (kd) begär i motion Sf18 yrkande 1 ett tillkännagivande om att regeringen bör analysera alternativa modeller för arbetsskadeförsäkringen med incitamentsskapande inslag och återkomma med förslag till förändringar. Fördelarna med en modell med privata inslag är enligt motionärerna att den skapar incitament som den nuvarande försäkringen saknar, bl.a. kommer premierna att vara differentierade. Därmed får arbetsgivare ett incitament att komma till rätta med arbetsmiljöproblemen, och satsningen på rehabilitering ökar.

I motion Sf336 av Rose-Marie Frebran m.fl. (kd) begärs ett tillkännagivande om att utreda konsekvenserna av att privatisera arbetsskadeförsäkringen. Motionärerna anser att arbetsskadeförsäkringen på sikt bör föras över till arbetsmarknadens parter och arbetsgivaravgiften sänkas.

I motion Sf16 av Barbro Feltzing (mp) begärs i yrkande 2 ett tillkännagivande om att målet är att återinföra arbetsskadesjukpenningen.

Inga Berggren m.fl. (m, kd, c, fp) begär i motion Sf233 ett tillkännagivande om behovet av att utforma en ny försäkring för arbetsskador som hanteras av privata försäkringsbolag. Motionärerna anser att arbetsgivare skall vara skyldiga att teckna arbetsskadeförsäkring och att arbetsskadeavgiften,

som kompensation härför, skall sänkas. Enligt motionärerna behövs ett nytt system som är reglerat i lag men som hanteras mer försäkringsmässigt.

Siw Wittgren-Ahl (s) begär i motion Sf282 i yrkandena 1 och 2 tillkännagivanden om behovet av att förbättra arbetsmiljön för att minimera antalet arbetsskador och om att verka för att öka arbetsgivarnas direkta ansvar för att medverka till arbetsrelaterad rehabilitering.

Utskottets ställningstagande

Frågan om privatisering av arbetsskadeförsäkringen har tidigare varit föremål för utredning. Sjuk- och arbetsskadekommittén (SAK) hade i uppdrag bl.a. att granska hur försäkringsskyddet vid arbetsskada bör utformas och hur en sådan försäkring skall samordnas med ohälsöförsäkringen. Enligt direktiven skulle försäkringen utformas som en tilläggsförsäkring som finansieras och handhas av arbetsmarknadens parter. Enligt vad som framgår av kommittébetänkandet En allmän och aktiv försäkring vid sjukdom och rehabilitering (SOU 1996:113) bedömdes alternativet att föra över det ekonomiska och administrativa ansvaret för arbetsskadeförsäkringen på arbetsmarknadens parter inte som en framkomlig väg. SAK valde därför att även granska förutsättningarna för en privatisering av försäkringen. Utgångspunkten var att skapa en försäkring som vilar på en lagstadgad skyldighet för arbetsgivare att hos valfri försäkringsgivare teckna arbetsskadeförsäkring till förmån för sina anställda. SAK fann emellertid flera problem som gjorde att man stannade för att inte lägga fram något förslag om en privatisering. En huvudinvändning var att arbetsskadeförsäkringen enligt direktiven skulle vara sekundär till, dvs. komplettera, den allmänna försäkringen. Av det följer enligt SAK att administrationskostnadens andel av försäkringspremien skulle bli orimligt stor. Vidare var utrymmet för en differentiering av premierna så litet att drivkrafterna för försäkringstagarna att bedriva ett skadeförebyggande arbete inte skulle bli tillräckligt starka. SAK, som utgick från att det generella arbetsskadebegreppet skulle bibehållas, konstaterade att det i ett privat system måste vara möjligt att bedöma den risk som ett försäkringsåtagande innebär. Detta kräver ett strikt arbetsskadebegrepp som, främst på arbetsjukdomssidan, endast innefattar medicinskt vetenskapligt kända uppkomstorsaker till skador. I annat fall tvingas försäkringsbolagen att avsätta reserver för en okänd kommande glidning i bedömningspraxis. Enligt SAK riskerar försäkringsskyddet i en privatiserad försäkring därmed att bli mycket statiskt och kommer inte att på ett smidigt sätt kunna följa t.ex. den medicinska vetenskapens utveckling.

Även Arbetsskadeutredningen 1997 hade enligt sina direktiv bl.a. att pröva ett alternativ till nuvarande arbetsskadeförsäkring som innebär en av arbetsmarknadens parter organiserad och finansierad obligatorisk tilläggsförsäkring vid arbetsskada. I kommittébetänkandet Den framtida arbetsskadeförsäkringen (SOU 1998:37) lade utredningen fram ett konkret förslag till en sådan försäkring. Enligt utredningen förelåg det inte några avgörande hinder mot att föra över ansvaret på parterna. Utredningen föreslog att det generella arbetsskadebegreppet skulle behållas liksom bevisreglerna. Ersättningskrav av en

helt oförutsedd omfattning som beror på att en ny typ av sjukdomar visar sig vara arbetsrelaterade skulle dock begränsas till vissa belopp.

Som redan nämnts gäller inom arbetsskadeförsäkringen ett generellt arbetsskadebegrepp som innebär att en skada skall anses vara en arbetsskada om den har uppkommit till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. Utskottet anser att ett generellt arbetsskadebegrepp har så klara fördelar att det är i princip uteslutet med en arbetsskadeförsäkring som inte bygger på detta skadebegrepp. Ett skadebegrepp som bygger på en förteckning över skador, framför allt sjukdomar, med kända uppkomstorsaker förutsätter att förteckningen revideras vartefter vetenskapen gör framsteg på de medicinska och tekniska områdena. Ett sådant skadebegrepp fångar inte upp medicinska och tekniska landvinningar och saknar därmed incitament till skadeförebyggande arbete. Som framhållits av SAK torde det generella arbetsskadebegreppet vara oförenligt med ett privat system med dess krav på att det skall vara möjligt att bedöma den risk som ett försäkringsåtagande innebär.

Utskottet ser även andra problem med en arbetsskadeförsäkring i privat regi, nämligen att vissa grupper av försäkrade riskerar att falla utanför försäkringsskyddet, t.ex. egenföretagare och studenter. Arbetsskadeförsäkringen är vidare ett komplement till den allmänna försäkringen, och samordningen med andra förmåner som betalas ut från försäkringskassan är därmed viktig. Dessa problem finns även med en arbetsskadeförsäkring som handhas av arbetsmarknadens parter.

Utskottet är av den uppfattningen att den som skadas i sitt arbete i princip bör försättas i samma ekonomiska situation som om skadan inte hade inträffat. Det innebär att även arbetsjukdomar bör omfattas av det särskilda skydd som arbetsskadeförsäkringen ger.

Beträffande frågan om incitamentsskapande inslag i arbetsskadeförsäkringen tillgodoses detta framför allt genom det generella arbetsskadebegreppet, som enligt vad nyss nämnts innebär ett incitament till skadeförebyggande arbete. I övrigt är det i första hand inom andra delar av socialförsäkringen som åtgärder i den vägen behöver vidtas. Utskottet konstaterar att regeringen i budgetpropositionen för 2002 (prop. 2001/02:1) – inom ramen för det s.k. elvapunktsprogrammet för en ökad hälsa i arbetslivet – redan har aviserat åtgärder för bättre arbetsmiljö och tydligare arbetsgivaransvar, t.ex. att införa ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare att förebygga ohälsa. Vidare ingår i elvapunktsprogrammet en förnyelse av rehabiliteringen i syfte att sjukskrivna skall återfå förmågan att arbeta. Förebyggande åtgärder på arbetsplatserna och en ökad satsning på arbetslivsinriktad rehabilitering torde enligt utskottets mening vara det mest effektiva sättet att förhindra uppkomsten av arbetsskador respektive att minska verkningarna av redan uppkomna skador.

Såvitt gäller färdolycksfallens ställning konstaterade SAK i SOU 1996:113 dels att försäkringsskyddet vid olycksfall till och från arbetet är en väsentlig del av det samlade skyddet inom en arbetsskadeförsäkring, dels att anmälningar om färdolycksfall inte hade kommit att utgöra någon större andel av de arbetsskador som försäkringskassorna haft att utreda och inte heller hade

tillämpningen av försäkringen i den delen orsakat några särskilda svårigheter. Enligt SAK förhöll det sig med stor sannolikhet så att detta skydd har störst betydelse för kvinnor, eftersom män i större utsträckning åker bil till och från arbetet och därmed omfattas av trafikförsäkringen. Mot bakgrund härav fann SAK det inte påkallat att ändra färdolycksfallens ställning inom arbetsskadeförsäkringen. Utskottet kan dela uppfattningen att arbetsgivarna inte har någon möjlighet att påverka eller förhindra denna typ av skador. Emellertid skulle, som SAK framhållit, en ordning som innebär att färdolycksfallen undantas från försäkringsskyddet i LAF drabba framför allt kvinnorna.

Sammanfattningsvis anser utskottet att en arbetsskadeförsäkring i offentlig regi som bygger på ett generellt arbetsskadebegrepp, som även innefattar arbetssjukdomar och färdolycksfall, och där beviskravet är mindre strikt än i dag ger ett bra skydd vid arbetsskada för både kvinnor och män och en tillräcklig avgränsning mot skador som har andra uppkomstorsaker än arbete.

Med hänsyn härtill och till en av regeringen aviserad ny organisation inom försäkringskassorna bedömer utskottet att några principiella förändringar av arbetsskadeförsäkringen inte är aktuella. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf19 yrkandena 1–5, Sf309 yrkandena 1–4, Sf18 yrkande 1, Sf336, Sf233 och Sf282.

Såvitt gäller motionsförslaget att återinföra arbetsskadesjukpenningen konstaterar utskottet att arbetsskadeförsäkringen är samordnad med den allmänna försäkringen i fråga om ersättning vid sjukdom. Sjukpenning och sjuklön utges som vid annan sjukdom från sjukförsäkringen enligt AFL eller under sjuklöneperioden med stöd av lagen (1991:1047) om sjuklön (SjLL). Samordningen har stort värde framför allt från administrativ synpunkt, eftersom rätten till ersättning enligt LAF inte behöver prövas i de fall den skadade tillfrisknar och återgår i arbete. Om rätten till arbetsskadesjukpenning återinfördes, om än med en viss samordningstid, skulle försäkringskostnaderna med all sannolikhet öka mycket kraftigt. Detsamma gäller de administrativa kostnaderna för att utreda och pröva rätten till sådan sjukpenning. Med hänsyn till erfarenheterna från tiden före den 1 juli 1993, då rätten till arbetsskadesjukpenning slopades, kan utskottet inte ställa sig bakom förslaget att återinföra arbetsskadesjukpenningen. Motion Sf16 yrkande 2 avstyrks därmed.

Beträffande Moderaternas motionsförslag om att förtydliga begreppet yrkesutbildning i 4 kap. 10 § LAF konstaterar utskottet att bestämmelsen i första hand gäller studerande som har ett särskilt arbetsskadeskydd enligt 3 kap. 15 § SofL, dvs. som genomgår en utbildning som är förenad med särskild risk för arbetsskada. Bestämmelsen härom fanns tidigare i 1 kap. 1 § andra stycket LAF men överfördes den 1 januari 2001 till SofL. Närmare bestämmelser om studerandeskyddet finns i förordningen (1977:284) om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd. Av förordningen framgår att arbetsskadeförsäkringen bl.a. gäller den som efter fullgjord skolplikt genomgår yrkesutbildning eller förberedande sådan utbildning. Skyddet gäller dock endast under moment i utbildningen då eleven utför arbete som stämmer

överens med eller till sin art liknar sådant som vanligen utföres vid förvärvsarbetet. Av förarbetena till LAF (prop. 1975/76:197 s. 70) framgår att en utgångspunkt för de nya reglerna var att försäkringsskyddet skulle sträckas ut till studerande i den mån utbildningen kunde anses vara förenad med särskild risk för arbetsskada. Enligt utskottets mening finns det för närvarande inte något behov av att förtydliga begreppet yrkesutbildning. Utskottet avstyrker därmed motion Sf19 yrkande 10.

I propositionen föreslås en ändring av 4 kap. 10 § LAF med innebörd att den numera felaktiga hänvisningen till 1 kap. 1 § andra stycket ändras så att hänvisningen rätteligen kommer att avse 3 kap. 15 § SofL. Utskottet tillstyrker förslaget men föreslår att ändringen skall träda i kraft den 1 juli 2002 i stället för som föreslagits den 1 januari 2003. Enligt utskottets mening finns det inte något skäl att dröja ytterligare ett halvår med att rätta en felaktig hänvisning som uppstod redan den 1 januari 2001.

Utskottet föreslår vidare en motsvarande rättelse av en felaktig hänvisning i 3 kap. 2 a § LAF. Paragrafens hänvisning till 1 kap. 1 § andra stycket LAF bör således ändras till att avse 3 kap. 15 § SofL.

En helhetsbedömning med ett enhetligt beviskrav vid arbetsskadeprövningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag

- att den nuvarande uppdelningen av arbetsskadeprövningen i två led, skadlighetsbedömning och sambandsbedömning, ersätts med en prövning enligt en helhetsbedömning,
- att vid denna helhetsbedömning nuvarande generella arbetsskadebegrepp skall kvarstå och en bevisregel tillämpas som innebär att en skada skall anses ha uppkommit av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet om övervägande skäl talar för det samt
- att lagens undantag från arbetsskadebegreppet vad avser psykiska eller psykosomatiska sjukdomar inte längre skall omfatta arbetstvisiter i form av rättsliga tvister.

Riksdagen bör därmed avslå motionsyrkanden bl.a. om avslag på regeringens förslag. *Jämför reservationerna nr 4 (m, c), 5 (m) och 6 (c).*

Propositionen

Enhetligt beviskrav

Som redan nämnts anser regeringen att det är av central betydelse att i möjligaste mån upprätthålla en tydlig avgränsning mellan arbetsrelaterade och icke arbetsrelaterade skador. Enligt regeringen har den nuvarande regleringen av arbetsskadebedömningen i två led med olika beviskrav i de bägge leden visat sig svår att tillämpa, i synnerhet efter 1993 års förändringar. Det har

framkommit att en sammanblandning av de båda leden förekommer vid arbetsskadeprövningar vilket kan få till följd att en skada bedöms med högre krav på bevisning än avsett. Vidare förekommer oklarheter om i vilken utsträckning den försäkrades individuella förutsättningar skall beaktas i de bägge leden. Mot bakgrund härav finns det enligt regeringen starka skäl att förenkla bestämmelserna.

Den nuvarande ordningen med bedömningen av arbetsskada i två led bör enligt regeringen frångås till förmån för en helhetsbedömning. Vid denna helhetsbedömning bör det generella arbetsskadebegreppet utgöra grunden för vad som skall anses vara en arbetsskada. Det innebär att med arbetsskada skall förstås skada till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet.

Nuvarande krav på att en arbetsmiljöfaktor måste med hög grad av sannolikhet kunna ge upphov till en skada medför en risk för att arbetsskadebegreppet i realiteten kommer att bli statiskt då det kan uppfattas som ett krav på full medicinsk vetenskaplig bevisning för en faktors skadlighet. Det bör därför göras en viss uppmjukning i kraven på visad skadlighet.

Enligt regeringen bör det införas ett enhetligt beviskrav för hela arbetsskadeprövningen som sådan. En lämplig avvägning är att lägga beviskravet så att det sammanfaller med vad som i dag gäller för sambandsbedömningen. Detta innebär att det kommer att krävas att övervägande skäl talar för att en skada har uppkommit till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet för att den skall anses vara en arbetsskada.

För att en skada över huvud taget skall kunna anses ha uppkommit till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet måste det dock i sig framstå som sannolikt att så är fallet. Den föreslagna bevisregeln innebär att om det i ett arbetsskadeärende finns skäl som talar både för och emot att en skada har uppkommit till följd av skadlig inverkan så måste det för bifall framstå som mer sannolikt att skadan har uppkommit till följd av denna inverkan än att den inte har gjort det.

Enligt propositionen skall det finnas en vetenskapligt förankrad medicinsk grund för bedömningen av skadlighet i arbetet. Det bör dock inte krävas ”full vetenskaplig bevisning” för att så är fallet. Syftet med lättnaden i beviskraven är att även skador som på goda medicinska grunder kan antas ha sitt ursprung i faktorer i arbetsmiljön skall kunna omfattas av arbetsskadeförsäkringen. Resultat eller rön från omstridda eller allmänt ifrågasatta medicinska studier kan normalt inte anses med tillräcklig styrka visa att en arbetsmiljöfaktor är skadlig i arbetsskadeförsäkringens mening. En väl utbredd uppfattning bland läkare som har relevanta specialistkunskaper bör däremot kunna läggas till grund för att sådan skadlighet föreligger, även om det inte finns fullständig enighet inom läkarkåren som helhet. Förekommer det att läkarna i ett ärende redovisat olika uppfattningar får deras yttranden vägas mot varandra. Därvid finns det anledning att väga in vilket underlag läkarna har haft tillgång till vid bedömningen av det enskilda fallet.

I propositionen framhålls att ett utlåtande av en läkare i en medicinsk fråga endast är ett hjälpmedel vid försäkringskassans prövning av ett arbetsskadeärende och att det ankommer på försäkringskassan att göra en självständig prövning. Vidare är prövning av om det föreligger arbetsskada inte beroende enbart av läkarnas bedömning. Utöver den medicinska bedömningen skall det nämligen även göras en försäkringsmässig bedömning, som skall grundas på den samlade utredningen i ärendet.

Enligt regeringen bör liksom hittills gälla att en person är försäkrad i s.k. befintligt skick. I detta ligger att arbetsskadeprövningen alltid bör göras med beaktande av t.ex. den försäkrades kön, ålder och sjukdomsanlag. Dessa individuella förhållanden skall således beaktas även såvitt gäller frågan om en viss faktor i den försäkrades arbete kan ge upphov till en sådan skada som den försäkrade har. Det väsentliga är nämligen om den aktuella faktorn kan ge upphov till skada hos just den försäkrade. Därefter är det lika viktigt att fråga sig om skadan har påverkats eller förvärrats av sådana individuella omständigheter. Emellertid finns det en gräns för hur långt principen kan hävdas i dessa fall. Faktorer i arbetet som rent allmänt inte kan anses som skadliga bör enligt regeringen inte heller för en extremt känslig person kunna anses utgöra skadlig inverkan. Detta får dock inte leda till att en sällsynt skada automatiskt leder till att en person klassas som extremt känslig.

Regeringen gör bedömningen att de föreslagna regelförändringarna med ett sänkt beviskrav för skadlighetsbedömningen i förening med den princip som enligt fast praxis gäller, nämligen att den försäkrade skall bedömas utifrån sina fysiska och psykiska förutsättningar, torde leda till att kvinnor i högre utsträckning än i dag kan få sina skador godkända som arbetsskador.

Skador av psykisk eller psykosomatisk natur

Det generella arbetsskadebegreppet omfattar också skador av psykisk och psykosomatisk natur. Som arbetsskada anses dock inte en skada av psykisk eller psykosomatisk natur som är en följd av företagsnedläggelse, en arbetstvist, bristande uppskattning av den försäkrades arbetsinsatser, vantrivsel med arbetsuppgifter eller arbetskamrater eller därmed jämförliga förhållanden. Däremot kan i enlighet med den rättspraxis som gäller på området sjukdomar av psykisk och psykosomatisk natur betraktas som arbetsskada när de uppkommit till följd av trakasserier och mobbning.

Enligt regeringen bör det generella arbetsskadebegreppet alltså inbegripa psykiska och psykosomatiska sjukdomar som inte beror på nyss uppräknade undantag. Däremot bör det inte längre göras ett uttryckligt undantag för arbetstvist i rättslig mening, eftersom en person som har en arbetsrelaterad psykisk skada inte skall behöva avstå från att hävda sina anspråk rättsligt gentemot arbetsgivaren. Tvister på arbetet som inte faller in under begreppet arbetstvist i rättslig bemärkelse torde dock alltså vara undantagna från arbetsskadeskyddet i LAF.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att de nya bestämmelserna skall träda i kraft den 1 juli 2002 och att äldre bestämmelser skall fortsätta att gälla för arbetsskador som har inträffat före den dagen.

Motioner

Margit Gennser m.fl. (m) begär i motion Sf19 yrkande 7, vid avslag på yrkandena 1—5, beslut att bevisreglerna i arbetsskadeförsäkringen skall kvarstå oförändrade enligt 1993 års lag om arbetsskadeförsäkring. Motionärerna anser att arbetsskador bör bedömas i enlighet med beprövad medicinsk erfarenhet. I samma motion yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om att fokus i förändringen av arbetsskadeförsäkringen bör inriktas på att reducera det totala antalet arbetsskadade och inte på grupper av arbetsskadade. I stället för att ha som ambition att lika många kvinnor som män skall få arbetsskadeersättning bör man enligt motionärerna utforma arbetsskadeförsäkringen så att incitament skapas för att reducera ohälsan hos både kvinnor och män.

I motion Sf18 av Désirée Pethrus Engström m.fl. (kd) begärs i yrkande 2 avslag på förslaget angående arbetstvister.

Birgitta Carlsson m.fl. (c) begär i motion Sf17 yrkande 1 avslag på förslaget om förändringar i bedömningen av arbetsskada. Motionärerna anser att förslaget bl.a. leder till att bedömningarna blir mer skönsmässiga. I samma motion yrkande 3 begärs förslag om ett konkret åtgärdsprogram för ökade rehabiliteringsinsatser. Regeringen bör ta fram ett sådant åtgärdsprogram i stället för att sänka beviskravet för arbetsskada samt ge försäkringskassorna tydliga direktiv att arbeta med rehabilitering. I yrkande 4 begärs förslag om en utvärdering av jämställdheten i arbetsskadeförsäkringen. Motionärerna efterlyser större medvetenhet om olikheter i mäns och kvinnors arbetssituation och de skador som riskerar att uppstå.

I motion A314 av Gudrun Schyman m.fl. (v) begärs i yrkande 4 ett tillkännagivande om att det skall lämnas en särskild redogörelse över de överväganden som gjorts för att förslag om ny arbetsskadeförsäkring skall innebära könsneutralitet. Motionärerna framhåller att regeringens kommande förslag måste leda till rättvisa mellan kvinnor och män.

I motion Sf283 av Inger Segelström m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om kvinnors arbetsskador. Motionärerna anser att arbetsskadeförsäkringen hittills har fungerat diskriminerande och ojämnt.

Utskottets ställningstagande

Som redan nämnts är utskottet av den uppfattningen att arbetsskadeförsäkringen bör bygga på ett generellt arbetsskadebegrepp. Utskottet har därför inte något att invända mot förslaget i den delen.

När det gäller beviskravet konstaterar utskottet att det i olika sammanhang har framförts kritik mot arbetsskadeförsäkringen bl.a. för att det ansetts vara

svårare för kvinnor än för män att få sina sjukdomar godkända som arbets-skada. I propositionen anges att det finns klara tecken på att kvinnor har drabbats särskilt hårt av 1993 års skärpning av bevisreglerna. Vidare visar Riksförsäkringsverkets (RFV) rapport Arbetskadeförsäkringen – ändamål och funktion (RFV Anser 2001:3) att män i fler fall än kvinnor får sina yrkanden om arbetsskadeersättning bifallna och att en analys av de exakta talen strax före lagändringen 1993 och strax efter visar att kvinnors godkännandefrekvens har minskat mer än mäns. I RFV:s rapport påpekas dock att statistiken visserligen talar för att det finns skillnader mellan kvinnor och män avseende godkännandefrekvens men att statistiken är behäftad med flera kvalitetsbrister. Även om arbetsskadestatistiken således inte är helt tillförlitlig anser utskottet att det finns tecken som tyder på att kvinnor har drabbats mer än män av 1993 års lagändringar. Enligt utskottets mening utgör detta i sig ett tillräckligt skäl för att motivera en ändring av reglerna.

Som framgår av det följande har regeringen i regleringsbrevet för 2002 givit RFV i uppdrag att inom ramen för det befintliga statistiksystemet vidta åtgärder som gör det möjligt att bl.a. mäta försäkringens effekter för kvinnor och män. Vidare avser regeringen att ge RFV i uppdrag att skapa ett system för ärendehantering som ger tillgång till detaljerad statistik för arbetsskadeärenden.

Nuvarande regler för en faktors skadlighet innebär ett krav på hög grad av sannolikhet för att faktorn i fråga kan orsaka den aktuella skadan. Enligt vad som anges i propositionen har dock utvecklingen efter 1993 kommit att uppfattas som att det föreligger ett krav på full medicinsk vetenskaplig bevisning för en faktors skadlighet. Regeringen föreslår därför en uppmjukning av kravet på visad skadlighet liksom införandet av ett enhetligt beviskrav vid arbetsskadeprövningen. För att en skada skall kunna godkännas som arbets-skada skall enligt förslaget krävas att övervägande skäl talar för att skadan uppkommit till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet.

Enligt utskottets mening torde förslaget innebära att man som hittills först måste ta ställning i olika delfrågor, t.ex. om en faktor i arbetsmiljön som påstås ha förorsakat skadan i sig kan ge upphov till en sådan skada, omfattningen av den skadades exponering för faktorn i fråga liksom om det finns andra tänkbara orsaker till skadans uppkomst. Vid en sammanvägning av de olika delfrågorna måste det då framstå som sannolikt att skadan uppkommit till följd av den skadliga faktorn för att den skall godkännas som arbetsskada.

Bevisregeln får betydelse om den sammantagna värderingen av de olika delfrågorna ger vid handen att det föreligger tveksamhet om det är en arbets-skada. Arbetsskada skall då anses föreligga om de skäl som talar för är tyngre än de skäl som talar mot. Endast om skälen för är tyngre än skälen mot skall skadan således godkännas som arbetsskada. Om skälen för och emot väger lika skall skadan däremot inte godkännas som arbetsskada.

Liksom tidigare skall principen om ”befintligt skick” gälla, dvs. vid arbetsskadebedömningen skall beaktas om den försäkrade med hänsyn till sitt fysiska och psykiska tillstånd har varit sårbar för skadlig inverkan i arbetet.

Som exempel på egenskaper som skall beaktas vid arbetsskadeprövningen kan nämnas särskild känslighet för vissa ämnen, sjukdomsanlag och funktionshinder.

I likhet med regeringen anser utskottet att förslaget kommer att leda till att skador som på goda medicinska grunder kan antas ha sitt ursprung i faktorer i arbetsmiljön i fortsättningen skall kunna godkännas som arbetsskada. Vidare gör utskottet samma bedömning som regeringen när det gäller s.k. försämringskador, nämligen att det uppmjukade beviskravet sannolikt kommer att täcka in försämringsfall i något större utsträckning än i dag. Eftersom ersättning från arbetsskedeförsäkringen i regel utges för inkomstförlust vid en bestående nedsättning i förmågan att skaffa sig inkomst bedömer utskottet att temporära försämringstillstånd normalt inte kommer att föranleda prövning av om det är en arbetsskada.

Den uppmjukning av beviskravet som genom regeringens förslag åstadkoms är enligt utskottet nödvändig för att få en arbetsskedeförsäkring som ger ett fullgott skydd vid arbetsskada för både kvinnor och män men som samtidigt innebär en tillräcklig avgränsning mot skador som har andra uppkomstorsaker än arbete. Som framgår av det följande har regeringen aviserat åtgärder i syfte att motverka risken för en minskad enhetlighet i arbetsskadebedömningarna, t.ex. en mer koncentrerad handläggning av arbetsskadeärenden och inrättandet av en kunskapsbank. De av Lagrådet framförda farhågorna om att de tillämpande organen kommer att få ett något ökat bedömningsutrymme och att det därmed kan finnas risk för en minskad enhetlighet i rättstillämpningen torde med hänsyn härtill inte ge upphov till några större problem.

Det finns skäl att anta att det kommer att ta tid innan domstolarna har utbildat praxis till ledning för försäkringskassornas tillämpning av de nya reglerna. En aviserad ny organisation för arbetsskadehandläggningen är tänkt att börja gälla den 1 januari 2003, dvs. först ett halvår efter det att de nya reglerna trätt i kraft. Även om det kanske dröjer innan försäkringskassorna behöver tillämpa de nya reglerna i någon större utsträckning kommer de att behöva både utbildning och annan vägledning inför ikraftträdandet den 1 juli 2002.

Utskottet kan dela Centerpartiets uppfattning att det krävs större medvetenhet om olikheter i mäns och kvinnors arbetssituation och de skador som riskerar att uppstå. Utskottet anser att den uppmjukning av beviskravet som föreslås i propositionen har förutsättningar att skapa större rättvisa mellan kvinnor och män i den meningen att kvinnor i fortsättningen kommer att i högre utsträckning än i dag få sina skador godkända som arbetsskador. Därmed kommer också kunskapen om kvinnors skador och hur dessa förhåller sig till olika faktorer i arbetet att öka.

Såvitt gäller Centerpartiets motionsförslag om ett åtgärdsprogram för ökad rehabilitering konstaterar utskottet att en person som genomgår en arbetslivs- inriktad rehabilitering kan få livränta enligt LAF om rehabiliteringsåtgärden är föranledd av arbetsskadan. För att få livränta krävs dessutom att sjukdomstillståndet upphört och att en bestående nedsättning av förmågan att skaffa sig inkomst föreligger. Som redan nämnts har regeringen aviserat en förnyelse av

rehabiliteringen i syfte att sjukskrivna skall återfå förmågan att arbeta. Regeringen har därefter givit RFV och Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) i uppdrag att inleda en förnyelse av den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. RFV har fått i uppdrag att dels utveckla en metod för tidig, fördjupad bedömning av den enskildes arbetsförmåga och behov av rehabilitering, dels utveckla metodiken i försäkringskassornas handläggning av sjukfall. Vidare skall RFV och AMS tillsammans genomföra en pilotverksamhet avseende en samordnad organisation mellan försäkringskassan och arbetsförmedlingen för arbetslivsinriktad rehabilitering. Arbetet med förnyelsen skall bedrivas under 2002–2004. De metoder, arbetssätt m.m. som visar sig verkningsfulla skall senast vid utgången av 2004 tillämpas fullt ut i hela landet och senast den 28 februari 2005 skall en slutlig redovisning lämnas.

Genom regeringens uppdrag till RFV och AMS anser utskottet att det bör finnas förutsättningar för att få till stånd en välfungerande och individanpassad rehabilitering som kan sättas in tidigt. Utskottet anser också att det därmed skapas förutsättningar för att om inte reducera antalet arbetsskador så i vart fall minska verkningarna av en redan inträffad skada. Även om det kommer att ta tid innan förnyelsearbetet är genomfört anser utskottet att resultatet härav bör avvaktas.

Utskottet har inte något att erinra mot att psykiska eller psykosomatiska sjukdomar till följd av arbetstvister i rättslig bemärkelse inte längre skall undantas från LAF:s tillämpningsområde.

Mot bakgrund av vad nu anförts tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker därmed motionerna Sf19 yrkandena 6 och 7, Sf18 yrkande 2 och Sf17 yrkandena 1, 3 och 4. Motionerna A314 yrkande 4 och Sf283 får anses tillgodosedda med vad utskottet anför.

Ansökan om ersättning och tidpunkt för beviljande av livränta

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om att den som vill få sin rätt till arbetsskadeersättning prövad skall skriftligen ansöka om det och att rätt till livränta skall kunna föreligga när förmågan att skaffa sig inkomst genom arbete på grund av arbetsskada är nedsatt med minst en femtondel och nedsättningen är varaktig eller kan antas bli bestående under minst ett år.

Propositionen

Till skillnad från många andra socialförsäkringsförmåner krävs inte skriftlig ansökan för rätt till ersättning från arbetsskadeförsäkringen. Enligt regeringens uppfattning finns det inga sakliga skäl till varför arbetsskadeärenden skall skilja sig från andra jämförbara förmåner inom socialförsäkringen när det gäller kravet på ansökan för rätt till en förmån. Regeringen föreslår därför att

den som vill få sin rätt till arbetsskadeersättning prövad skriftligen skall ansöka om det. Förslaget innebär att en skriftlig ansökan kommer att krävas även i ärenden där handläggningen påbörjats men inte hunnit avslutas före ikraftträdandet.

Enligt nuvarande regler har en försäkrad, som fått sin förmåga att skaffa sig inkomst genom arbete nedsatt med minst en femtondel, rätt till livränta för den inkomstförlust som uppkommer sedan den sjukdom som har förorsakats av skadan har upphört. Förtidspensioneringen skall fr.o.m. den 1 januari 2003 ersättas av sjuk- och aktivitetsersättning (prop. 2000/01:96, bet. 2000/01:SfU15, rskr. 2000/01:257). De krav på varaktighet av arbetsförmågans nedsättning som gäller för förtidspension och sjukbidrag skall i princip även gälla för de nya förmånerna. För att skapa bestämmelser som är förståeliga och därmed lättare kan accepteras av den försäkrade samt för att underlätta bl.a. administrationen föreslår regeringen att bestämmelserna om den tidpunkt när livränta kan beviljas skall ansluta till vad som kommer att gälla för sjuk- och aktivitetsersättning. Det innebär att livränta skall kunna beviljas om nedsättningen är varaktig eller kan antas bli bestående för en tidsbegränsad period om minst ett år.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2003.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte något att erinra mot regeringens förslag. Förslagen tillstyrks därmed.

Ersättning för inkomstförlust vid karensdag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör med vissa ändringar bifalla regeringens förslag bl.a. om

- att när ersättning för inkomstbortfall till följd av en arbetsskada beviljats skall en beskattningsbar, särskild arbetsskadeersättning utges som kompensation för karensdagar och
- att den särskilda arbetsskadeersättningen skall utges för två karensdagar, om inte den försäkrade visar att inkomstbortfall har uppstått för flera karensdagar.

Utskottet föreslår bl.a. en precisering av beräkningsunderlaget för den särskilda arbetsskadeersättningen samt att den ersättning som skall utges utöver de två schablonmässigt bestämda dagarna skall utges i förhållande till faktisk inkomstförlust.

Riksdagen bör därmed avslå motionsyrkanden om avslag på regeringens förslag. *Jämför reservation nr 7 (m, kd, c).*

Bakgrund

Arbetsskadeförsäkringen är samordnad med den allmänna försäkringen i fråga om ersättning vid sjukdom. Sjukersättning utges som vid annan sjuk-

dom enligt AFL eller SjLL. Det innebär bl.a. att ersättning inte utges för den första dagen i en sjukperiod/sjuklöneperiod.

Före den 1 juli 1993 utgavs arbetsskadesjukpenning med 100 % efter en samordningstid med AFL om 180 dagar (90 dagar före den 1 januari 1992) efter inträffad arbetsskada. Systemet med karensdag infördes den 1 april 1993. Anledningen till att det infördes en självrisk i sjukersättningen var den allvarliga statsfinansiella kris som Sverige då befann sig i samt behovet av att motverka omotiverad korttidsfrånvaro. Regeringen fann att det inte var möjligt att föreslå undantagsregler för den som drabbats av arbetsskada.

Internationella arbetsorganisationen, ILO, antog 1964 en konvention (nr 121) om förmåner vid yrkesskada. Konventionen ratificerades av Sverige 1969 med verkan från 1970. Konventionens förmåner utgörs dels av olika former av hälso- och sjukvård, dels av kontantförmåner. Konventionens artikel 9 föreskriver dels att förmånerna skall utges så länge följderna av det inträffade skadefallet består, dels att det i fråga om kontantförmåner inte får förekomma karensdagar. Om medlemsstaten vid anslutningen till konventionen tillämpade ett system med karensdagar, eller i samband med anslutningen avgav förklaring om temporärt undantag från konventionens bestämmelser, får dock karensdagar tillämpas. När konventionen ratificerades år 1969 tillämpade Sverige inte någon karensdag i sjuk- och arbetsskadeförsäkringen och kan således inte åberopa något av de undantag som ILO-konventionen anger.

Propositionen

Frågan om Sveriges efterlevnad av konventionen har varit föremål för diskussion i ILO. ILO:s styrelse konstaterade att en karensdag inte var förenlig med Sveriges åtaganden enligt konventionen och ålade Sverige att under 1994 rapportera om vidtagna och planerade åtgärder för att uppfylla konventionens bestämmelser i fråga om karensdagen. Regeringen har därefter kontinuerligt anmodats att rapportera om konventionens tillämpning.

Ett sätt att uppfylla konventionens krav fullt ut kan enligt regeringen vara att slopa karensdagen för hela sjukförsäkringssystemet. Detta är dock inte aktuellt. Enligt regeringens mening kan självrisker i sjukförsäkringssystemet bidra till att minska korttidsfrånvaron.

En annan lösning är att bevilja de arbetsskadade en viss ersättning efter schablon och därutöver låta den som kan och vill själv visa att han eller hon är berättigad till ersättning för ytterligare karensdagar. Enligt beräkningar som Arbetsskadeutredningen 1997 (SOU 1998:37) gjorde är det genomsnittliga antalet karensdagar för varje sjukdom 1,82 dagar. Enligt regeringen framstår det som rimligt att den försäkrade kompenseras enligt en schablon som motsvarar två karensdagar.

Utöver de schablonmässigt bestämda dagarna bör den arbetsskadade ges möjlighet att inom en viss tid lämna uppgifter som visar att han eller hon har rätt till ersättning för ytterligare karensdagar. Det skall då vila på den enskilde försäkrade att visa att han eller hon haft inkomstbortfall på grund av karens-

dag, t.ex. genom att förete lönebesked med specifikation av löneavdragen. Därutöver skall det krävas att den försäkrade kan påvisa ett samband mellan karensdagen och arbetsskadan, t.ex. genom att förete läkarintyg som bekräftar att den sjukskrivning som medförde karensdag berodde på arbetsskadan. Preskriptionstiden för att få ut ersättning enligt LAF är normalt sex år, vilket bör gälla även för denna typ av ersättning.

Ersättning för karensdagar skall endast utges när ersättning för förlorad inkomst utbetalas med stöd av LAF. I de flesta fall kommer ersättningen för inkomstbortfall att utbetalas i form av livränta. Ersättning för karensdagar bör däremot inte utges till försäkrad som endast uppbär ersättning för sjukvård utom riket, tandvård eller särskilda hjälpmedel från arbetsskadeförsäkringen, eftersom kopplingen mellan karensdagar och arbetsskada i sådana fall kan vara svår att fastställa.

Den särskilda arbetsskadeersättningen föreslås beräknas utifrån de principer som gäller för beräkning av livränta. Ersättning skall utges med 80 % av beräkningsunderlaget och den skall vara skattepliktig.

Den nya regeln om särskild arbetsskadeersättning föreslås träda i kraft den 1 januari 2003 och gälla för karensdagar som uppstår i arbetsskadefall som inträffar efter det att regeln har trätt i kraft.

Motioner

Margit Gennser m.fl. (m) begär i motion Sf19 yrkande 9, vid avslag på yrkandena 1–5, beslut att kompensation för karensdag under sjuklöneperioden inte skall utges. Motionärerna anser att karensdagsreglerna bör omfatta alla försäkrade oavsett sjukskrivningsorsak.

Désirée Pethrus Engström m.fl. (kd) begär i motion Sf18 yrkande 3 avslag på förslaget om kompensation för karensdag. Motionärerna anser att det är rimligt att även arbetsskadeförsäkringen innehåller en självrisk. Dessutom har Sverige totalt sett arbetsskadeförmåner som vida överstiger de miniminormer som läggs fast i ILO-konventionen.

I motion Sf17 yrkande 2 av Birgitta Carlsson m.fl. (c) begärs avslag på förslaget om ersättning för karensdagarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att ett karensdagssystem inte är förenligt med Sveriges förpliktelser enligt ILO:s konvention om förmåner vid yrkesskada och att det inte har någon betydelse om Sverige totalt sett har förmåner i sin arbetsskadeförsäkring som överstiger de miniminormer som läggs fast i ILO-konventionen.

Eftersom den svenska arbetsskadeförsäkringen bygger på ett generellt arbetsskadebegrepp är den nuvarande samordningen mellan arbetsskadeförsäkringen och sjukförsäkringen av administrativa skäl nödvändig. Reglerna om karensdag är en del av denna samordning så till vida att inte heller den som drabbats av en arbetsskada får ersättning för den första dagen i en sjukperiod/sjuklöneperiod. För att inte fördelarna med nuvarande samordning helt

skall gå förlorade krävs enligt utskottet en lösning som tar hänsyn till både konventionens krav och därmed de arbetsskadades rätt till ersättning och önskemålet att inte i onödan komplicera administrationen. Den av regeringen valda lösningen uppfyller inte helt konventionens krav men utskottet anser att den ändå får anses godtagbar eftersom den på ett rimligt sätt tillgodoser både konventionens krav och administrationens behov.

Av regeringens förslag till ändring av 3 kap. 4 § LAF framgår inte på vilket underlag den särskilda arbetsskadeersättningen skall beräknas i det fall att försäkringskassan vid ett och samma tillfälle har att fatta beslut om livränta som avser flera avgränsade tidsperioder med olika livränteunderlag, t.ex. vid fastställande av livränta för retroaktiv tid. Utskottet föreslår därför att paragrafen kompletteras så att det framgår att det livränteunderlag skall användas som gäller vid tiden för försäkringskassans beslut. Skulle beslutet avse enbart livränta för retroaktiv tid får den särskilda arbetsskadeersättningen beräknas på det sist fastställda livränteunderlaget. Utskottet anser vidare att den särskilda arbetsskadeersättning som skall kunna utges utöver ersättning för två schablonmässigt bestämda karensdagar bör utges i förhållande till den försäkrades faktiska inkomstförlust. Enligt utskottets mening är det inte rimligt att sådan ersättning utges med 80 % av hela livränteunderlaget i de fall en karensdag följs av en sjukskrivning på t.ex. halvtid. Detsamma gäller när någon beviljas livränta motsvarande en andel av livränteunderlaget, t.ex. 50 % beroende på att förmågan att skaffa sig inkomst genom arbete är nedsatt endast till hälften. Utskottet föreslår en ändring med denna innebörd. Utskottet anser i likhet med regeringen att den arbetsskadade bör ges möjlighet att inom en viss tid lämna uppgifter som visar att han eller hon har rätt till ersättning för ytterligare karensdagar. För att det skall vara praktiskt genomförbart bör det inte föreskrivas att särskild arbetsskadeersättning beviljas i samband med beslutet om ersättning för inkomstförlusten som avser arbetsskadan. Utskottet föreslår att denna föreskrift utgår.

I övrigt noterar utskottet att förslaget innebär att även den som inte är sjukpenningförsäkrad enligt AFL och därför har rätt till motsvarande ersättning vid sjukdom enligt LAF kommer att få den särskilda arbetsskadeersättningen beräknad på grundval av ett livränteunderlag samt att för en och samma godkända arbetsskada ersättning för mer än två schablonmässigt bestämda dagar inte skall kunna utges. För ersättning därutöver skall krävas att den skadade visar att han eller hon har rätt till ersättning för ytterligare karensdagar.

Bestämmelserna blir även tillämpliga på den som får ersättning enligt lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd (LSP).

Utskottet tillstyrker med de angivna ändringarna regeringens förslag och avstyrker motionerna Sf19 yrkande 9, Sf18 yrkande 3 och Sf17 yrkande 2.

Indexering av livränta m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag bl.a. om att arbetsskadelivränta i form av egenlivränta årligen skall räknas om med ett tal som motsvarar hälften av inkomstindexets reala förändring med tillägg för prisförändringen mellan juni året före indexeringsåret och juni året dessförinnan, dock att livränteunderlaget aldrig skall uppgå till ett högre belopp än 7,5 prisbasbelopp.

Riksdagen bör vidare avslå ett motionsyrkande om beräkning av livränteunderlaget. *Jämför reservation nr 8 (m).*

Propositionen

Arbetskadeförsäkringen är en försäkring mot förlust av framtida försörjningsförmåga. Utgångspunkten bör enligt regeringen vara att försäkringen även skall ersätta den förväntade framtida inkomstutveckling som den försäkrade troligen skulle ha kommit att få del av i en tillväxtekonomi. Vid indexeringen av arbetsskadelivränta bör således även beaktas den allmänna inkomstutvecklingen och inte bara prisutvecklingen, såsom gäller i dag.

I ålderspensionssystemet räknas pensionsbehållningen, de utbetalda pensionerna och inkomsttaket årligen om med hänsyn till förändringen i inkomstindex. Inkomstindex, som i huvudsak skall spegla förändringen i genomsnittlig pensionsgrundande inkomst per person med sådan inkomst, omfattar därmed merparten av inkomsterna för personer i förvärvsaktiv ålder och kan därför anses som ett fullt tillfredsställande mått på den allmänna inkomstutvecklingen. Eftersom det dessutom finns påtagliga administrativa fördelar med att använda ett mått som redan tillämpas inom befintliga regelverk föreslår regeringen att inkomstindexets utveckling skall läggas till grund för indexering av arbetsskadelivränta i form av egenlivränta.

Enligt regeringen finns det dock andra omständigheter som det bör tas hänsyn till när indexeringsmetod övervägs. En betydelsefull aspekt är därvid att inkomstindexering i regel innebär att den utbetalda ersättningen kan minska reallt om reallönerna sjunker. Även kostnadsaspekterna är av stor betydelse. Inkomstindexering av livräntorna medför bl.a. ökande kostnader för statsbudgeten. Mot bakgrund härav föreslås att arbetsskadelivränta i form av egenlivränta årligen skall räknas om med hälften av inkomstindexets reala förändring och inkomstindexets hela prisförändring.

Regeringens principiella uppfattning är att personer som uppnår pensionsåldern inte längre riskerar att förlora inkomsterna på grund av en arbetsskada utan på grund av åldern. Det föreslås därför att den livränta som enligt övergångsbestämmelser utbetalas till personer födda 1937 eller tidigare även fortsättningsvis skall vara knuten till prisbasbeloppet. För personer födda 1937 eller tidigare som beviljas livränta för skada som inträffat efter det att han eller hon fyllt 65 år föreslås dock samma regler gälla som för de yngre åldersgrupperna.

De nya reglerna för indexering av arbetsskadelivränta föreslås träda i kraft den 1 januari 2003. Detta innebär att förmånerna inkomstindexeras för första gången den 1 januari 2004.

Motion

Margit Gennser m.fl. (m) begär i motion Sf19 yrkande 8, vid avslag på yrkandena 1–5, beslut om att livräntan skall baseras på samma inkomstunderlag som den sjukpenninggrundande inkomsten. Inkomstunderlaget bör enligt motionärerna inte skilja sig åt beroende på om man får ersättning från sjukförsäkringen eller från arbetsskadeförsäkringen.

Utskottets ställningstagande

Enligt LAF utgörs för den som är sjukpenningförsäkrad enligt AFL livränteunderlaget av den sjukpenninggrundande inkomsten beräknad enligt bestämmelserna i AFL. Vid beräkning av livränteunderlaget skall emellertid också beaktas andra skattepliktiga förmåner än pengar, vissa kostnadsersättningar samt semesterlön och semesterersättning. Utskottet gör bedömningen att utgångspunkten att den som drabbats av arbetskada i princip skall försättas i samma situation som om skadan inte hade inträffat motiverar särskilda regler. Utskottet anser med hänsyn härtill att reglerna för att beräkna livränteunderlaget inte bör ändras. Därmed kan utskottet inte ställa sig bakom motionsförslaget att livränta skall beräknas på samma underlag som sjukpenning enligt AFL. Utskottet avstyrker därmed motion Sf19 yrkande 8.

Utskottet noterar att regeringen i propositionen gör bedömningen att frågan om beräkning av livränteunderlag för den som utan att få föräldrapenning utnyttjar sin lagliga rätt att arbeta deltid på grund av vård av barn bör utredas vidare samt att frågan om beräkning av livränteunderlag för förfluten tid bör utredas tillsammans med frågan om översyn av reglerna om skyddstider för sjukpenninggrundande inkomst.

Såvitt gäller regeringens förslag om indexering av livränta har utskottet inte något att erinra. Utskottet tillstyrker därför förslaget.

Utskottet vill tillägga att frågan om indexering av sjuk- och aktivitetserättning för närvarande bereds inom Regeringskansliet. I avvaktan härpå gäller enligt de nya reglerna om sjuk- och aktivitetserättning, som träder i kraft den 1 januari 2003, prisindexering som metod. Vidare noterar utskottet att regeringen dels har aviserat en höjning av inkomsttaket i sjuk- och föräldraförsäkringen till tio prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2003, om det statsfinansiella läget tillåter det, dels avser att närmare analysera inkomsttaket i de olika socialförsäkringssystemen.

Samordning mellan förmåner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag dels om samordning mellan livränta och en senare beviljad sjuk- eller aktivitetsersättning, dels om avdrag på retroaktiv arbetsskadelivränta för sjukpenning som redan betalats ut för samma tid.

Propositionen

Om en person har rätt till livränta enligt LAF och samtidigt har rätt till förtidspension eller efterlevandelivränta enligt AFL med anledning av den inkomstförlust som föranlett livräntan, skall livränta enligt LAF betalas ut endast i den mån den överstiger pensionen.

Tillämpningen av nuvarande regler innebär att livränta och förtidspension samordnas, då en person drabbas av både arbetsrelaterade besvär och icke arbetsrelaterade besvär, om prövning av rätten till förmånerna sker samtidigt. Förmånerna samordnas till den del som de täcker samma inkomstförlust. Till den del som arbetsskadan sätter ned arbetsförmågan får då den försäkrade samma ekonomiska ersättning som om han eller hon hade arbetat.

Är den försäkrade däremot beviljad arbetsskadelivränta och arbetar heltid, och senare beviljas förtidspension till följd av annan icke arbetsrelaterad sjukdom, samordnas inte förmånerna. Detta leder till att den ekonomiska kompensationen för den del som är arbetsskada blir högre än vad inkomst av förvärvsarbete för samma del skulle ha varit. Det beror på att den tidigare beviljade livräntan ingår i den pensionsgrundande inkomsten och därmed har höjt tillägspensionens storlek. Förtidspension kompenserar därmed också den del av arbetsförmågan som livräntan redan kompenserar.

För att åstadkomma en likvärdig behandling av de försäkrade föreslår regeringen att det införs regler som föreskriver samordning även när förmånen enligt AFL beviljas vid en senare tidpunkt än arbetsskadelivräntan. Av administrativa skäl bör emellertid de nya samordningsreglerna införas först i och med att sjuk- och aktivitetsersättning införs fr.o.m. den 1 januari 2003.

Om ersättning enligt AFL eller annan författning har betalats ut av en allmän försäkringskassa eller arbetslöshetskassa och det senare beviljas en annan ersättning retroaktivt enligt AFL för samma tid skall den retroaktiva ersättningen minska. Minskningen sker med det belopp som överstiger vad som skulle ha utgetts för perioden, om beslutet om båda ersättningarna hade förelegat samtidigt.

För att samordning skall kunna ske krävs dock att ersättningarna enligt särskilda regler eller enligt bidragsvillkoren inte får utges ograverade samtidigt. Reglerna i denna del är emellertid inte helt klara när det gäller livränta enligt LAF och sjukpenning enligt AFL.

Enligt regeringen är det en grundläggande princip att ersättning för ett och samma inkomstbortfall inte utbetalas mer än en gång. Regeringen föreslår därför ett förtydligande i AFL som innebär att den livränta som utges retroak-

tivt kan minskas med den sjukpenning enligt AFL som utbetalats för samma period.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2003.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte något att erinra mot regeringens förslag. Förslagen tillstyrks därmed.

Anmälningsskyldighet m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag

- att den som uppbär egenlivränta enligt LAF skall vara skyldig att anmäla ändrade förhållanden som kan påverka rätten till förmånen,
- att försäkringskassan när livränta beviljas tills vidare skall ta ställning till frågan om efterkontroll, dock med den ändringen att förslaget skall träda i kraft den 1 juli 2002 samt
- att ett beslut om livränta skall omprövas om personens inkomst som skadad ökats väsentligt.

Propositionen

I LAF saknas bestämmelser om att en försäkrad som får egenlivränta är skyldig att anmäla att arbetsförmågan väsentligt förbättrats eller att förhållandena i övrigt ändrats. Det innebär att en försäkrad som beviljas sådan livränta inte har någon laglig skyldighet att anmäla ändrade förhållanden som kan påverka rätten till förmånen. Enligt regeringens mening saknas det anledning att undanta egenlivränta från kravet på anmälningsskyldighet när en sådan skyldighet finns beträffande t.ex. förtidspension och sjukbidrag. Regeringen föreslår därför att LAF ändras så att krav på anmälningsskyldighet även skall gälla när den försäkrade uppbär egenlivränta.

Beslut om förtidspension gäller tills vidare. För förtidspension gäller enligt AFL att försäkringskassan i samband med beslut om sådan förmån skall bedöma om förnyad utredning av arbetsförmågan skall göras efter viss tid, s.k. efterkontroll. Från och med den 1 januari 2003 ersätts förtidspension av förmånerna sjuk- och aktivitetsersättning. En motsvarande bestämmelse kommer då att gälla för de nya förmånerna. En livränta kan beviljas tills vidare eller för en viss angiven tid. En tidsbegränsad livränta prövas på nytt vid den aktuella periodens slut. En fullständig sakprövning görs då av den försäkrades rätt till fortsatt livränta och ett nytt livränteunderlag fastställs. När det är fråga om livränta som gäller tills vidare har RFV rekommenderat att försäkringskassorna i samband med livräntebeslutet skall ta ställning till om efterkontroll skall göras. Det saknas dock lagstöd för ordningen med efterkontroll i livränteärenden. Regeringen föreslår att en regel som motsvarar den som finns i AFL införs i LAF.

Livränta kan beviljas för sänkt inkomst till följd av arbetsbyte eller omplacering som föranletts av en arbetsskada. Till följd av att löneutvecklingen är olika inom olika branscher kan beviljad livränta med tiden komma att mer eller mindre kompensera den sänkta inkomst som arbetsbytet/omplaceringen initialt medförde. Ökade inkomster som inte beror på att hälsotillståndet förbättrats, eller som beror på att den försäkrade bytt till ett mer värlönat arbete, utgör emellertid inte skäl för omprövning. Inte heller har ökade inkomster som följd av politiska uppdrag vid sidan om ordinarie arbete ansetts utgöra sådana ändrade förhållanden som bör medföra omprövning. Enligt regeringen framstår det inte som rimligt att livränta skall betalas ut då inkomstförlust inte längre föreligger. Därför bör livränta också omprövas om försörjningsförmågan förbättras till följd av löneutveckling, utökad arbetstid eller på annat sätt. Regeringen föreslår därför att reglerna ändras så att livränta kan omprövas inte endast om ändring av betydelse har skett i de förhållanden som var avgörande för beslutet utan även om ökning av väsentlig betydelse har skett av inkomsten som skadad.

De nya reglerna om anmälningsskyldighet, efterkontroll och omprövning föreslås träda i kraft den 1 januari 2003.

Utskottets ställningstagande

Utskottet, som konstaterar att regeringens förslag innebär att en försäkrad blir skyldig även att anmäla väsentligt ökad inkomst, har inte något att erinra mot förslagen. Utskottet anser dock att förslaget om efterkontroll bör träda i kraft den 1 juli 2002. Utskottet föreslår en sådan ändring. Med denna ändring tillstyrker utskottet regeringens förslag.

Utskottet noterar att Riksdagens revisorer nyligen har föreslagit att regeringen skall vidta åtgärder för att förbättra efterkontrollen av förtidspensioner (2001/02:RR13).

Administration av arbetsskadeförsäkringen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avstyrka motionsyrkanden bl.a. om

- länsvis koncentration av handläggningen av arbetsskadeärenden,
- vidareutbildning av försäkringsläkare,
- utbildning i försäkringsmedicin och
- behovet av att förbättra arbetsmiljön för att minska antalet arbetsskador.

Jämför reservationerna nr 9 och 10 (båda kd).

Propositionen

Arbetsskadeförsäkringen handläggs för närvarande vid varje försäkringskassa. Av RFV:s rapport RFV Anser 2001:3 framgår att under de år som försäkringen funnits har ett antal grundläggande brister i handläggningen och

tillämpningen av försäkringen påtalats vid såväl granskningar som utredningar. Detta sammanhänger bl.a. med de komplexa och svåra bedömningar som måste göras i ett arbetsskadeärende. Kunskapsbrister och behovet av gemensamma utgångspunkter vid bedömningen av arbetsskador framstår som centrala faktorer i sammanhanget. Enligt RFV talar mycket för att handläggningen av arbetsskadeärenden bör koncentreras. Detta skulle öka förutsättningarna för likformighet och rättssäkerhet och få till följd att de regionala skillnaderna i beslut i arbetsskadeärenden minskar. Enligt RFV:s mening bör i första hand en arbetsskadeenhet för hela landet bildas.

Enligt regeringen är frågan om koncentration av arbetsskadehandläggningen av central betydelse. Rätt utförd skulle en koncentrering underlätta utbytet av kunskaper mellan försäkringsspecialister och företrädare för medicinsk och annan vetenskap. Frågan om hur många enheter och var de skall vara placerade behöver emellertid övervägas ytterligare. Regeringen gör i propositionen bedömningen att en särskild utredare bör ges i uppdrag att lämna förslag till utformningen av en mer koncentrerad organisation för arbetsskadehandläggningen. Vidare skulle enligt regeringen kvaliteten på bedömningen i mer komplicerade arbetsskadeärenden förmodligen höjas om flera olika försäkringsläkare gör en gemensam försäkringsmedicinsk bedömning. En särskild utredare bör därför ges i uppdrag att förbereda en ny ordning för den försäkringsmedicinska bedömningen. Dessutom krävs enligt regeringen någon form av gemensam grund för det medicinska ställningstagandet. En särskild utredare bör ges i uppdrag att närmare utreda frågan om en kunskapsbank inom arbetsskadeområdet.

Motioner

Désirée Pethrus Engström m.fl. (kd) begär i motion Sf18 yrkande 4 ett tillkännagivande om en utredning om länsvis koncentration av handläggningen av arbetsskadeärenden. Vid en centraliserad handläggning till ett ställe ökar enligt motionärerna det fysiska avståndet mellan handläggare, arbetsplats och skadad. I samma motion yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om vidareutbildning för försäkringsläkarna för att höja kvaliteten i beslutsprocessen. I yrkande 6 begär motionärerna ett tillkännagivande om att utbildning i försäkringsmedicin bör ges en starkare ställning i läkarutbildningen. Enligt motionärerna måste utbildning i försäkringsmedicin bli obligatorisk för läkare på alla nivåer och ges ett större inslag i deras grundutbildning. I yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att utredningen om en ny ordning för den försäkringsmedicinska bedömningen i arbetsskadeärenden bör ges direktiv att även se över det försäkringsmedicinska systemet.

I motion Sf16 yrkande 1 av Barbro Feltzing (mp) begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall hålla fast vid sin ambition att arbetsskadeärenden skall handläggas tidigare än vad som nu sker och att man även efter införandet av en ny lag bör sträva efter kortare handläggningstider. Genom regeringens förslag kommer enligt motionären handläggningstiden visserligen att förkortas men inte tillräckligt.

I motion Ub295 yrkande 2 av Lennart Fridén (m) begärs ett tillkännagivande om att konsensusregler måste gälla hos försäkringskassor och förtroendeläkare som har att ta ställning till skador till följd av påverkan av magnetism, elektricitet och strålning. Enligt motionären bedömer försäkringskassorna dessa skador olika.

Gudrun Schyman m.fl. (v) begär i motion MJ422 yrkande 4 ett tillkännagivande om att symtomen på elöverkänslighet bör betraktas som grund för bedömning av arbetsskada. Motionärerna påpekar att vissa försäkringskassor inte godkänner elöverkänslighet som arbetsskada och att det inte är acceptabelt att försäkringskassornas bedömningar skiljer sig åt.

I motion Sf360 av Margareta Sandgren m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om förslag om rikskoncentrerad handläggning av arbetsskador. Motionärerna anser att handläggningen av ett arbetsskadeärende kräver närhet och täthet i kontakter mellan den försäkrade, försäkringskassan, arbetsplats och försäkringsläkare. Att genomföra omfattande organisationsförändringar med rikskoncentrerad handläggning kan enligt motionärerna knappast gagna den försäkrade samtidigt som det betyder att kraften i utvecklingsarbetet inom försäkringskassorna går förlorad.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att försäkringskassornas bedömning i arbetsskadeärenden är av skiftande kvalitet. Sannolikt beror det på att många arbetsskadeärenden är komplicerade att utreda och svårbedömda. Även det förhållandet att det saknas en samlad bild över det medicinska kunskapsläget torde spela en roll. En koncentration av handläggningen liksom inrättandet av en kunskapsbank skulle kunna bidra till att bristerna i handläggningen minskar och att en ökad likformighet uppnås. De nya reglerna med ett enhetligt beviskrav torde också få betydelse i sammanhanget. Enligt utskottet finns det skäl att anta att en mer koncentrerad handläggning även kan skapa förutsättningar för en snabbare handläggning av arbetsskadeärenden. Frågan om hur en sådan organisation skall se ut kommer att bli föremål för utredning.

Utskottet har vid sammanträde den 7 mars 2002 erhållit information av företrädare från Gävleborgs läns allmänna försäkringskassa om försäkringskassans erfarenheter av en regionaliserad arbetsskadehandläggning. Det framkom att försäkringskassan har inrättat ett regioncentrum för arbetsskador med en gemensam administration i form av ett gemensamt ledarskap och gemensamma möten. Den handläggande personalen har däremot inte omlokaliserats till ett ställe, vilket innebär att den lokala förankringen, som är viktig, inte har gått förlorad. Genom den nya ordningen anser sig försäkringskassan ha fått en bättre kvalitet och en större likformighet i arbetsskadehandläggningen. Försäkringskassan har också kunnat etablera ett samarbete med den arbetsmiljömedicinska forskningen.

Med hänsyn till det nu anförda anser utskottet att det för närvarande inte finns anledning för riksdagen att göra något uttalande i frågan. Därmed avstyrker utskottet motionerna Sf18 yrkande 4, Sf16 yrkande 1 och Sf360.

Såvitt gäller frågan om vidareutbildning av försäkringsläkare och om en starkare ställning för utbildning i försäkringsmedicin inom läkarutbildningen vill utskottet framhålla att det närmast är självklart att både behandlande läkare och försäkringsläkare har goda kunskaper i bl.a. försäkringsmedicin. Eftersom försäkringsläkaren är en av försäkringskassan anställd tjänsteman förutsätter utskottet att försäkringskassorna i egenskap av arbetsgivare tillser att försäkringsläkarna får den utbildning som är nödvändig för uppdraget. När det gäller den behandlande läkaren har denne en avgörande betydelse inte bara i förhållande till sina patienter utan också för utvecklingen av socialförsäkringens kostnader. Det innebär enligt utskottet både en grannliga uppgift och ett stort samhällsekonomiskt ansvar att t.ex. utfärda ett läkarutlåtande för förtidspension eller att göra uttalande i en sambandsfråga i ett komplicerat arbetsskadeärende om resultatet blir en livsvarig livränta. Det ligger i sakens natur att den behandlande läkaren då måste ha en god kännedom bl.a. om patientens arbetsförhållanden.

Utskottet noterar att regeringen inom ramen för det s.k. elvpunktprogrammet avser att göra en översyn av sjukskrivningsprocessen och att den behandlande läkarens behov av stöd av andra kompetenser som tar hänsyn till patienternas arbetsförhållanden skall uppmärksammas.

Frågan om elöverkänslighet eller skador efter påverkan av t.ex. magnetism, som berörs i två av motionerna, är exempel på sjukdomsbesvär som är mycket svårbedömda och där förekomsten av en kunskapsbank skulle kunna vara av stor betydelse vid arbetsskadebedömningen. Även en gemensam bedömning av flera försäkringsläkare skulle kunna ge försäkringskassorna väsentligt bättre underlag vid arbetsskadebedömningarna. Båda dessa åtgärder bör kunna få en avgörande betydelse för att åstadkomma en mer enhetlig och likformig bedömning över hela landet samtidigt som det kan bidra till att skapa förtroende för försäkringskassornas beslut.

Utskottet anser att de aviserade utredningarna bör avvaktas och att det inte finns skäl att nu föreslå att riksdagen skall vidta någon åtgärd. Därmed avstyrker utskottet motionerna Sf18 yrkandena 5–7, MJ422 yrkande 4 och Ub295 yrkande 2.

Ändring i lagen om statlig ersättning vid ideell skada m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag bl.a. om att beslut om ersättning enligt lagen (1977:266) om statlig ersättning vid ideell skada m.m. skall fattas av den myndighet som regeringen bestämmer samt att de undantag i ersättningshänseende som gäller för intagna på kriminalvårdsanstalt m.fl. skall gälla även för personer som är underkastade vissa andra verkställighetsformer.

Propositionen

Enligt lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd (LSP) och lagen (1977:266) om statlig ersättning vid ideell skada m.m. (LSI) finns en rätt till ersättning vid personskada för bl.a. totalförsvarspliktiga och intagna i kriminalvårdsanstalt. Ersättningen skall i princip försätta den skadade i samma ekonomiska situation som om skadan inte hade inträffat. Personskadeskyddet enligt LSP handhas av RFV och försäkringskassorna. Beslut om statlig ersättning vid ideell skada m.m. fattas av Statens trygghetsnämnd.

Sedan lång tid tillbaka finns avtalsförsäkringar för arbetare och tjänstemän inom bl.a. Svenskt Näringslivs, LO:s och PTK:s avtalsområden. En av dessa avtalsförsäkringar är Trygghetsförsäkring vid arbetsskada (TFA). Den som drabbas av personskada i arbetet kan få ersättning enligt skadeståndsrättens normer utan att behöva visa att arbetsgivaren eller annan är vållande till skadan. TFA kompletterar förmånerna inom den allmänna försäkringen och arbetsskadeförsäkringen. För den som omfattas av LSP är rätten till ersättning för ideell skada fastslagen i författning, nämligen LSI. När LSI infördes var TFA:s motsvarighet för anställda inom det statliga området statens personskadeförsäkring, enligt vilken ersättningsanspråk prövas av Statens trygghetsnämnd. Från och med april 1986 ersattes statens personskadeförsäkring av avtalet om ersättning vid personskada (PSA).

Sedan den 1 juli 2000 har frågan om ersättning vid personskada för statligt anställda övertagits av den av parterna på den statliga arbetsmarknaden gemensamt inrättade PSA-nämnden. Därmed har merparten av arbetsuppgifterna för Statens trygghetsnämnd försvunnit. Till trygghetsnämndens kvarvarande verksamhet hör dock alltjämt personskadeärendena enligt LSI. Regeringen anser att Statens trygghetsnämnd snarast bör upphöra och föreslår att beslut om ersättning enligt LSI skall fattas av den myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen avser att ge Kammarkollegiet denna uppgift.

Vidare föreslås att hänvisningen till statens personskadeförsäkring i LSI ersätts med en hänvisning till avtalet om ersättning vid personskada (PSA) och att uttrycket ersättning för allmänna olägenheter i LSI ändras till ersättning för olägenheter i övrigt.

Såvitt gäller den ersättningsberättigade personkretsen var LSI ursprungligen begränsad till att gälla ersättning för ideell skada. Genom en lagändring 1991 utvidgades skyddet enligt LSI för totalförsvarspliktiga m.fl. till att omfatta samtliga kostnader som ersätts enligt PSA. Vidare utvidgades rätten till ersättning vid olycksfall under fritiden m.m. För intagna på kriminalvårdsanstalt, vissa administrativt frihetsberövade personer m.fl., föreskrevs dock att endast ersättning för ideell skada skulle utges.

Genom en lagändring 1999 utökades LSP med tre nya personkategorier som skulle omfattas av lagen, nämligen den som utför samhällstjänst eller ungdomstjänst enligt föreskrifter som meddelats med stöd av brottsbalken samt den som utför oavlönat arbete enligt föreskrift som meddelats med stöd av lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Enligt regeringen bör för denna personkrets gälla samma undantag i ersättningshän-

seende som gäller för bl.a. intagna på kriminalvårdsanstalt. Regeringen föreslår därför att LSI ändras så att de nämnda kategorierna endast har rätt till ersättning för ideell skada.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot regeringens förslag. Förslagen tillstyrks därför.

Förslagets konsekvenser

Propositionens förslag om nya regler för arbetsskadeförsäkringen har enligt regeringen stora ekonomiska konsekvenser såväl för statsbudgeten och de offentliga finanserna som för den enskilde. Det har dock visat sig vara mycket svårt att beräkna den framtida utgiftsutvecklingen för arbetsskadeförsäkringen. Risken finns således att utgiftsnivån blir betydligt högre än beräknat.

I 2001 års ekonomiska vårproposition har regeringen avsatt medel för att reformera arbetsskadeförsäkringen. Totalt har 500 miljoner kronor avsatts för 2002 och därefter 1 miljard kronor per år fr.o.m. 2003.

Enligt regeringen är det angeläget att kostnadseffekterna av förslagen kan följas omedelbart från det att reglerna börjar tillämpas. Ett uppföljningssystem som möjliggör detta måste därför finnas tillgängligt redan fr.o.m. den 1 juli 2002. Det är vidare angeläget att system för ärendehantering som ger tillgång till detaljerad statistik skapas för arbetsskadeärenden. Regeringen kommer därför att ge RFV i uppdrag att skapa ett sådant system. I avvaktan härpå kommer regeringen att i regleringsbrevet för 2002 ge RFV i uppdrag att inom ramen för det befintliga statistiksystemet vidta åtgärder som gör det möjligt att följa förändringar i arbetsskadeförsäkringens ersättningsmönster och mäta försäkringens effekter för kvinnor och män. En första rapportering skall göras i samband med årsredovisningen avseende 2002. (Av regleringsbrevet för 2002 framgår att RFV har fått ett sådant uppdrag.)

Vidare kommer regeringen att införa en kontrollstation år 2004, då bl.a. effekten av regeländringarna och kostnadsutvecklingen skall analyseras. RFV kommer därför att få i uppdrag att genomföra en sammanhållen analys och bedömning av bl.a. kostnadsutvecklingen och regeländringarnas effekt för de försäkrade.

Flera av de föreslagna regeländringarna kommer att få konsekvenser för försäkringsadministrationen. Enligt regeringen kommer de ändrade beviskraven sannolikt att leda till en ökad ärendetillströmning. Regeländringarna skall dock kompletteras med att handläggningen av arbetsskadeförsäkringen skall koncentreras. En ny organisation för arbetsskadehandläggningen förutsätts gälla fr.o.m. den 1 januari 2003.

Förslaget om ändrade beviskrav kan även komma att få konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna. Regeringen gör dock bedömningen att det antal överklagade beslut i arbetsskadeärenden som beror på de regeländringar som nu föreslås för närvarande är mycket svårt att uppskatta. Rege-

ringen kommer därför att noga följa kostnadsutvecklingen för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Privatisering av arbetsskadeförsäkringen (punkt 1)

av Bo Könberg (fp), Gustaf von Essen (m), Göran Lindblad (m), Cecilia Magnusson (m) och Margareta Cederfelt (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf19 yrkandena 1–5 och 2001/02:Sf309 yrkandena 1–4 och bifaller delvis motionerna 2001/02:Sf18 yrkande 1, 2001/02:Sf233 och 2001/02:Sf336.

Ställningstagande

Vi anser att det finns behov av en ny arbetsskadeförsäkring som hanteras av privata försäkringsbolag. En sådan försäkring bör utformas så att den befrämjar förebyggande åtgärder och rehabilitering så att riskerna för arbetsskador minimeras liksom olägenheterna till följd av sådana skador.

Eftersom arbetsgivaren har störst möjlighet att påverka arbetsmiljön genom val av produktionsteknik och arbetsmetoder är det rimligt att arbetsgivaren också har ansvar för att reducera risken för arbetsskador, bl.a. genom en försäkring för arbetsskador. För att skydda arbetstagaren bör det dock finnas en kunnig tredje part på riskbedömning, dvs. ett försäkringsbolag. Arbetsgivaren måste i lag åläggas att teckna en fullständig försäkring för arbetsskada med en aktuarisk premie. Premien skall sättas efter de risker och skadefall arbetsgivaren genererar. Höga försäkringspremier skapar drivkrafter att minska riskerna genom tekniska insatser och utbildning.

En aktuarisk försäkring är effektiv när det gäller arbetsolyckor men går i de flesta fall inte att tillämpa när det gäller arbetssjukdomar. Orsaken till detta är att sambanden mellan en sjukdom och dess uppkomst samt arbetsmiljön är komplicerade och oklara.

För arbetssjukdomar går det inte att sätta korrekta premier, bl.a. därför att sjukdomarna ofta uppträder först efter lång fördröjning. Vi föreslår därför att arbetsskadeförsäkringen enbart skall omfatta arbetsolyckor. Eftersom det ur ett löntagarperspektiv torde vara ointressant om inkomstbortfallet på grund av sjukfrånvaro är arbetsrelaterat eller ej bör arbetssjukdomarna överföras till sjukpenningförsäkringen.

En aktuarisk försäkring gör kostnaderna för riskexponeringen tydliga för både anställda och arbetsgivaren, vilket ökar incitamenten att minska riskerna. Av det skälet finns det skäl att ifrågasätta färdolycksfallens plats inom en försäkring för arbetsskador. En arbetsgivare har inga möjligheter att påverka och förhindra denna typ av olyckor. Därför föreslår vi att trafikolycksfallen inom arbetsskadeförsäkringen överförs till trafikförsäkringen.

Arbetsskadeförsäkringen har betydande årliga kostnader under många år framöver för gamla arbetsskador i form av livräntor. Finansiering sker med avgifter. När arbetsgivaren börjar betala försäkringspremier för arbetsolycksfallen bör arbetsskadeavgiften successivt kunna reduceras. Övergången från nuvarande finansiering till en renodlad försäkringsfinansiering för arbetsolyckorna måste få ta tid. Arbetsgivare med riskfylld verksamhet och höga försäkringspremier bör under en övergångstid få viss del av sina premier betalade ur en särskild fond. Ett sätt att finansiera denna är att göra nedtrappningen av arbetsskadeavgiften långsammare än vad som teoretiskt skulle vara möjligt. En något långsammare minskning av arbetsskadeavgifterna får ses som en investering i en säkrare arbetsmiljö med betydligt färre framtida arbetsolycksfall.

Frågan om hur övergången från en arbetsolycksfallsförsäkring i den offentliga arbetsskadeförsäkringen till en obligatorisk ansvarsförsäkring vid arbetsolycksfall skall vara utformad måste utredas liksom hur en övergångslösning vid en överföring av arbetssjukdomsfallen till den allmänna sjukpenningförsäkringen skall utformas.

Det stora och avgörande problemet när det gäller arbetsskadeförsäkringen är enligt vår mening bristen på incitament som premierar förebyggande åtgärder. För såväl arbetstagare och arbetsgivare som försäkringskassa är nuvarande incitament mycket svaga eller obefintliga. Fördelarna med vårt förslag till modell är att den skapar just de incitament som den nuvarande arbetsskadeförsäkringen saknar. Eftersom premierna kommer att vara differentierade kommer arbetsgivaren att få incitament att förbättra arbetsmiljön på arbetsplatsen. Ur försäkringsmässig synpunkt är det rimligt att arbetsgivaren betalar för de skador som uppstår på arbetsplatsen.

Vad nu framförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Privatisering av arbetsskadeförsäkringen (punkt 1)

av Fanny Rizell (kd), Birgitta Carlsson (c) och Désirée Pethrus Engström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf18 yrkande 1, 2001/02:Sf233 och 2001/02:Sf336 och bifaller delvis motionerna 2001/02:Sf19 yrkandena 1–5 och 2001/02:Sf309 yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Det stora och avgörande problemet när det gäller socialförsäkringssystemet i allmänhet och arbetsskadeförsäkringen i synnerhet är enligt vår mening bristen på incitament som premierar förebyggande åtgärder. För såväl arbetstagarer och arbetsgivare som försäkringskassa är incitamenten mycket svaga eller obefintliga.

Ett alternativ är att arbetsskadeförsäkringen lyfts ut ur den offentliga försäkringen och att ansvaret för organisation och finansiering i form av en obligatorisk tilläggsförsäkring tas över av arbetsmarknadens parter. Ett sådant förslag har utretts av Arbetsškadeutredningen 1997 (SOU 1998:37).

De klara fördelarna med en modell med privata inslag är framför allt att den skapar just de incitament som den nuvarande arbetsskadeförsäkringen saknar. Eftersom premierna kommer att vara differentierade kommer arbetsgivaren att få incitament att förbättra arbetsmiljön på arbetsplatsen. Även satsningen på rehabilitering skulle öka. Från försäkringsmässig synpunkt är det rimligt att arbetsgivaren betalar för de skador han eller hon faktiskt orsakar.

Arbetsškadeutredningens förslag om en privat arbetsskadeförsäkring är väl genomarbetat och skulle i princip kunna sättas i verket relativt omgående.

Det är beklagligt att så inte redan har skett. Regeringen bör därför analysera utredningens förslag liksom det norska systemet med dess incitamentsskapande inslag. Även andra förslag på området bör ingå i analysen. Regeringen bör därefter återkomma till riksdagen med förslag om en reformerad arbetsskadeförsäkring.

Vad nu framförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Begreppet yrkesutbildning (punkt 4)

av Gustaf von Essen, Göran Lindblad, Cecilia Magnusson och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf19 yrkande 10.

Ställningstagande

Vi anser att det i 4 kap. 10 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring angivna begreppet yrkesutbildning är otidsenligt och inte på ett bra sätt speglar gällande regler och praxis. Det bör därför övervägas om det inte finns skäl att både förtydliga och precisera detta begrepp. Enligt vår mening bör frågan överlämnas till den utredning som har i uppdrag att se över skyddstiderna för sjukpenninggrundande inkomst. I det uppdraget ingår bl.a. vissa frågor som rör socialförsäkringssystemet för studerande. Vad nu framförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Enhetligt beviskrav vid arbetsskadebedömningen (punkt 5)

av Gustaf von Essen (m), Göran Lindblad (m), Cecilia Magnusson (m), Birgitta Carlsson (c) och Margareta Cederfelt (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring såvitt avser 2 kap. 1 och 2 §§ samt punkt 2 övergångsbestämmelserna. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf17 yrkande 1 och 2001/02:Sf19 yrkande 7 samt avslår motion 2001/02:Sf18 yrkande 2.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning är det märkligt att regeringen inte har tagit fasta på Lagrådets uttalande om att lagtillämpningen, om den inte skall riskera att präglas av alltför stor skönsmässighet, genomgående bör bygga på i vad mån vetenskapligt välgrundade kunskaper förekommer på det område som berörs. Vi anser således på goda grunder att regeringens förslag kommer att leda till mer skönsmässiga bedömningar än i dag. Detta är olyckligt eftersom det ur rättssäkerhetssynpunkt är viktigt att bedömningarna är lika över hela landet. Vi motsätter oss därför regeringens förslag om ett enhetligt beviskrav vid arbetsskadebedömningen.

5. Åtgärdsprogram för ökade rehabiliteringsinsatser (punkt 6)

av Gustaf von Essen, Göran Lindblad, Cecilia Magnusson och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 5. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf19 yrkande 6 och avslår motionerna 2001/02:Sf17 yrkandena 3 och 4, 2001/02:Sf283 och 2001/02:A314 yrkande 4.

Ställningstagande

Regeringen är oroad över att kvinnor i mindre utsträckning än män får sina skador godkända som arbetsskador. Enligt vår mening bör ambitionen inte vara att lika många kvinnor som män skall få ersättning från arbetsskadeförsäkringen. I stället bör sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna utformas så att incitament skapas för att reducera ohälsa hos både män och kvinnor. Vi anser således att det är viktigt att uppmärksamma de friskgivande faktorerna i arbetet och att försöka minska den arbetsrelaterade ohälsan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6. Åtgärdsprogram för ökade rehabiliteringsinsatser (punkt 6) av Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 6. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf17 yrkandena 3 och 4 och avslår motionerna 2001/02:Sf19 yrkande 6, 2001/02:Sf283 och 2001/02:A314 yrkande 4.

Ställningstagande

Rehabiliteringsreformen 1992 gav arbetsgivarna ett stort men otydligt ansvar. I praktiken har dock ansvaret flyttats från arbetsgivaren till fyra olika sektorer som har olika finansiärer, nämligen hälso- och sjukvården, försäkringskassan, arbetsförmedlingen och socialtjänsten. Detta har lett till att individens inflytande över rehabiliteringsprocessen har minskat samtidigt som många människor får alltför lite hjälp med rehabilitering. Försäkringskassorna måste därför få tydliga direktiv att arbeta aktivt med rehabilitering. Regeringen bör ta fram ett konkret åtgärdsprogram för ökade rehabiliteringsinsatser. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7. Ersättning för karensdag (punkt 7)

av Gustaf von Essen (m), Göran Lindblad (m), Fanny Rizell (kd), Cecilia Magnusson (m), Birgitta Carlsson (c), Margareta Cederfelt (m) och Désirée Pethrus Engström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:
Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring såvitt avser 3 kap. 4 §. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:Sf17 yrkande 2, 2001/02:Sf18 yrkande 3 och 2001/02:Sf19 yrkande 9.

Ställningstagande

Enligt vår mening har karensdagen en viktig funktion att fylla som självrisk. Vi anser att det är rimligt att det även finns en självrisk i arbetsskadeförsäkringen. Med hänsyn härtill och då Sverige totalt sett har förmåner i arbetsskadeförsäkringen som vida överstiger de miniminormer som läggs fast i ILO:s konvention (nr 121) om förmåner vid yrkesskada motsätter vi oss regeringens förslag om kompensation för karensdag vid arbetsskada.

8. Livränteunderlag (punkt 8)

av Gustaf von Essen, Göran Lindblad, Cecilia Magnusson och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 8. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf19 yrkande 8.

Ställningstagande

Vid sjukfrånvaro kan en arbetstagare beroende på omständigheterna få inkomstbortfallsersättning bl.a. från sjukförsäkringen eller arbetsskadeförsäkringen. Ersättning från sjukförsäkringen fastställs på grundval av den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI), vari inte inräknas semesterlön/semesterersättning, naturaförmåner eller kostnadsersättningar. I underlaget för arbetsskadeersättning ingår dock, förutom den inkomst som ingår i SGI, andra skattepliktiga förmåner än pengar, vissa kostnadsersättningar samt semesterlön/semesterersättning. Enligt vår uppfattning bör ersättning för sjukfrånvaro, oavsett om den är arbetsrelaterad eller inte, beräknas enligt reglerna för fastställande av SGI. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9. Vidareutbildning av försäkringsläkare m.m. (punkt 9)

av Fanny Rizell och Désirée Pethrus Engström (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 9. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf18 yrkandena 5–7.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning finns det vissa brister i det nuvarande försäkringsmedicinska systemet. En del anser att bristerna finns hos försäkringsläkarna, som man menar skriver yttranden som är under all kritik och går emot vetenskap och beprövad erfarenhet. Andra menar att försäkringsläkarna är utlämnade åt att tolka de behandlande läkarnas intyg och utlåtanden. Om intygen är undermåliga blir försäkringsläkarens bedömning mer osäker. Enligt detta synsätt är det stora problemet bristen på försäkringsmedicinsk utbildning hos de behandlande läkarna. Oavsett vilket synsätt man anlägger på detta är det viktigt att försäkringsläkarna tillförsäkras en kontinuerlig och uppdaterad vidareutbildning. På så sätt garanteras att deras bedömningar baseras på aktuell kunskap samtidigt som man höjer kvaliteten i beslutsprocessen. Det räcker emellertid inte med att utbilda försäkringsläkarna. De behandlande läkarnas ut-

bildning i försäkringsmedicin måste också förstärkas. Utbildning i försäkringsmedicin måste bli obligatorisk för läkare på alla nivåer och ges ett mer betydande inslag i deras grundutbildning. Mot bakgrund härav bör den aviserade utredningen om ny ordning för den försäkringsmedicinska bedömningen få i uppdrag att se över frågan om vidareutbildning av försäkringsläkare och om en förstärkning av den försäkringsmedicinska utbildningen för övriga läkare. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10. Administrationsfrågor i övrigt (punkt 10)

av Fanny Rizell och Désirée Pethrus Engström (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 10. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf18 yrkande 4 och avslår motionerna 2001/02:Sf16 yrkande 1, 2001/02:Sf360, 2001/02:Ub295 yrkande 2 och 2001/02:MJ422 yrkande 4.

Ställningstagande

Enligt regeringen skall en särskild utredare ges i uppdrag att lämna förslag till utformning av en mer koncentrerad organisation för arbetsskadehandläggningen. Vi anser att en förändring är önskvärd och nödvändig men ställer oss tveksamma till en centralisering av handläggningen. Även om det kan uppstå effektivitetsvinster vid en centraliserad arbetsskadehandläggning minskar den personliga servicen när den försäkrade inte ges möjlighet att träffa sin handläggare. Den lokala kännedom som många handläggare har om arbetsplatser och olika arbetsmoment kommer också att gå förlorad. Inom försäkringskassorna pågår dessutom ett förändringsarbete som i vissa fall har utmynnat i en länskoncentration av vissa ärendeslag, däribland arbetsskadorna. Vi anser att detta är en mer tilltalande utveckling än att centralisera handläggningen till ett enda ställe. Med hänsyn härtill bör den aviserade utredningen om en mer koncentrerad organisation för arbetsskadehandläggningen utreda ett alternativ med länsvis koncentration av arbetsskadehandläggningen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Ersättning för karensdag (punkt 7)

av Bo Könberg (fp).

Av propositionen framgår att regeringen har avvisat tanken på att uppfylla ILO:s konvention (nr 121) om förmåner vid yrkesskada genom att slopa karensdagen för hela sjukförsäkringssystemet. I anslutning till detta sägs: ”Enligt regeringens mening kan självrisker i sjukförsäkringssystemet bidra till att minska korttidsfrånvaron. Statistiken tyder också på att karensdagen har fått denna effekt.”

Jag delar denna regeringens uppfattning och vill understryka vikten av att ha denna form av incitamentsskapande inslag i sjukförsäkringen. Detta gäller däremot inte arbetsskadeförsäkringen, eftersom förekomsten av karensdag i denna försäkring rimligen inte påverkar mängden arbetsskador. Av det skälet bör karensdag om möjligt undvikas för den som drabbas av en arbetsskada.

2. Återinförande av arbetsskadesjukpenningen och administrationsfrågor i övrigt (punkterna 2 och 10)

av Kerstin-Maria Stalin (mp).

Det finns personer som aldrig kommer in i arbetsskadeförsäkringen och därmed aldrig får sin skada prövad, vilket är ett stort bekymmer. Det beror i vissa fall på att personen i fråga inte uppfyller kriterierna om varaktig nedsättning av förmågan att skaffa sig inkomst genom arbete. Idealet vore att återinföra rätten till arbetsskadesjukpenning. För närvarande bedöms dock en sådan åtgärd alltför kostsam. Emellertid är det viktigt att anlägga ett helhetsperspektiv. Långtidssjukskrivningar ökar katastrofalt med mycket stora kostnader för staten som följd. Den som riskerar att dra på sig en arbetsskada som inte ersätts av arbetsskadeförsäkringen kommer sannolikt att dra sig för att åta sig ett arbete om det finns risk för arbetsskada. För att få tillräckligt med personal inom hälso- och sjukvården och för att förmå personer över 60 år att förvärvsarbeta bör målet därför vara att återinföra arbetsskadesjukpenningen.

Regeringens förslag om ett mindre strikt beviskrav kommer främst att gynna kvinnor i den meningen att de i fortsättningen kommer att få sina arbetsskador godkända i större utsträckning än i dag. Även om handläggningstiden genom förslaget kommer att kortas något är det dock inte tillräckligt. Det är därför viktigt att regeringen håller fast vid sin ambition att arbetsskadeärenden skall handläggas tidigare än vad som nu sker.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I proposition 2001/02:81 Vissa arbetsskadefrågor m.m. har regeringen (Socialdepartementet) föreslagit att riksdagen antar de i propositionen framlagda förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
2. lag om ändring i lagen (2000:465) om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
3. lag om ändring i lagen (2001:495) om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
4. lag om ändring i lagen (2001:496) om ändring i lagen (2000:465) om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
5. lag om ändring i lagen (2001:489) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
6. lag om ändring i lagen (2001:492) om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
7. lag om ändring i lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift,
8. lag om ändring i lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd,
9. lag om ändring i lagen (1977:266) om statlig ersättning vid ideell skada m.m.

Lagförslagen återfinns som bilaga 2 till betänkandet.

Följdmotioner

2001/02:Sf16 av Barbro Feltzing (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att den håller fast vid sin ambition att arbetsskadeärenden skall handläggas tidigare än vad som nu sker och att man även efter en eventuellt ny lag bör sträva efter kortare handläggningstider.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att målet är att återinföra arbetsskadesjukpenningen.

2001/02:Sf17 av Birgitta Carlsson m.fl. (c):

1. Riksdagen avslår regeringens förslag om förändringar i bedömningen av arbetsskada.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag om ersättning för karensdagarna.

3. Riksdagen begär hos regeringen förslag om ett konkret åtgärdsprogram för ökade rehabiliteringsinsatser i enlighet med vad i motionen anförs.
4. Riksdagen begär hos regeringen förslag om en utvärdering av jämställdheten i arbetsskadeförsäkringen i enlighet med vad i motionen anförs.

2001/02:Sf18 av Désirée Pethrus Engström m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att analysera alternativa modeller för arbetsskadeförsäkring med incitamentsskapande inslag och återkomma med förslag till förändringar.
2. Riksdagen avslår förslaget angående arbetstvister i enlighet med vad i motionen anförs.
3. Riksdagen avslår förslaget om kompensation för karensdag i enlighet med vad i motionen anförs.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utredning om länsvis koncentration av handläggningen av arbetsskadeärenden.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vidareutbildning för försäkringsläkarna.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utbildning i försäkringsmedicin ges en starkare ställning i läkarutbildningen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att utredningen om ny ordning för den försäkringsmedicinska bedömningen i arbetsskadeärenden bör ges direktiv att även se över det försäkringsmedicinska systemet i enlighet med vad i motionen anförs.

2001/02:Sf19 av Margit Gennser m.fl. (m):

1. Riksdagen beslutar att en försäkringsmässig ansvarsförsäkring för arbetsolycksfall införs som ett obligatorium för arbetsgivare.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen utreder hur en övergångslösning från en arbetsolycksfallsförsäkring i den offentliga arbetsskadeförsäkringen till en obligatorisk ansvarsförsäkring vid arbetsolycksfall skall vara utformad.
3. Riksdagen beslutar att arbetsskadesjukdomar skall regleras inom sjukpenningförsäkringen.
4. Riksdagen beslutar att regeringen skall återkomma till riksdagen med förslag om en utformning av en övergångslösning vid en överföring av arbetssjukdomsfallen till den allmänna sjukpenningförsäkringen.
5. Riksdagen beslutar att färdolycksfall till och från arbetet lyfts ur arbetsskadeförsäkringen för att i stället regleras via trafikförsäkringen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fokus i förändringen av arbetsskadeförsäkringen bör inriktas på

att reducera det totala antalet arbetsskadade och inte på grupper av arbetsskadade.

Under förutsättning att riksdagen avslår yrkandena 1–5.

7. Riksdagen beslutar att bevisreglerna i arbetsskadeförsäkringen skall kvarstå oförändrade enligt 1993 års lag om arbetsskadeförsäkring.

8. Riksdagen beslutar att livräntan skall baseras på samma inkomstunderlag som den sjukpenninggrundande inkomsten.

9. Riksdagen beslutar att kompensation för karensdag under sjuklöneperioden ej skall utgå.

10. Riksdagen beslutar att begreppet yrkesutbildning i 4 kap. 10 § arbetsskadeförsäkringslagen förtydligas.

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:Sf233 av Inga Berggren m.fl. (m, kd, c, fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att utforma en ny försäkring för arbetsskador som hanteras av privata försäkringsbolag.

2001/02:Sf282 av Siv Wittgren-Ahl (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att förbättra arbetsmiljön för att minimera antalet arbetsskador.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att verka för att öka arbetsgivarnas direkta ansvar för att medverka till arbetsrelaterad rehabilitering.

2001/02:Sf283 av Inger Segelström m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnors arbetsskador.

2001/02:Sf309 av Margit Gennser m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en aktuarisk arbetsskadeförsäkring införs som ett obligatorium för arbetsgivare.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att arbetsolycksfall skiljs från arbetssjukdomar samt att arbetssjukdomarna överförs till sjukpenningförsäkringen.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen utreder hur en övergångslösning från en offentlig arbetsskadeförsäkring till ett arbetsskadeobligatorium för arbetsgivare skall vara utformad.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att färdolycksfall till och från arbetet lyfts ur försäkringen för arbetsolycksfall och betalas genom trafikförsäkringen.

2001/02:Sf336 av tredje vice talman Rose-Marie Frebran m.fl. (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda konsekvenserna av att privatisera arbetsskadeförsäkringen.

2001/02:Sf360 av Margareta Sandgren m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förslag om rikskoncentrerad handläggning av arbetsskador.

2001/02:Ub295 av Lennart Fridén (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att konsensusregler måste gälla hos försäkringskassor och förtroendeläkare som har att ta ställning till skador av emittenter av sådana påverkansfaktorer.

2001/02:MJ422 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att symtomen på elöverkänslighet bör betraktas som grund för bedömning av arbetsskada.

2001/02:A314 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att det skall lämnas en särskild redogörelse över de överväganden som gjorts för att förslag om ny arbetsskadeförsäkring skall innebära könsneutralitet.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Av utskottet föreslagen ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

*Regeringens förslag**Utskottets förslag*

3 kap.

4 §

En försäkrad som beviljas ersättning för inkomstförlust till följd av arbetsskada skall även ha rätt till särskild arbetsskadeersättning som kompensation för inkomstförlust som avser två sjukdagar.

Om den försäkrade kan visa att han eller hon har haft fler än två sjukdagar med inkomstförlust under sjukdomsperioder till följd av arbetsskadan har *den försäkrade* rätt till särskild arbetsskadeersättning *för visat antal dagar*.

Den särskilda arbetsskadeersättningen *beviljas i samband med beslutet om ersättningen för inkomstförlusten som avser arbetsskadan och beräknas för dag med 80 procent av livränteunderlaget delat med 365*. Den särskilda arbetsskadeersättningen avrundas till närmaste hela krontal.

En försäkrad som beviljas ersättning för inkomstförlust till följd av arbetsskada skall även ha rätt till särskild arbetsskadeersättning som kompensation för inkomstförlust som avser två sjukdagar. *Den särskilda arbetsskadeersättningen beräknas för dag med 80 procent av det livränteunderlag som gäller vid tiden för beslutet, delat med 365.*

Om den försäkrade kan visa att han eller hon har haft fler än två sjukdagar med inkomstförlust under sjukdomsperioder till följd av arbetsskadan har *han eller hon* rätt till särskild arbetsskadeersättning *för varje sådan dag utöver de två första med 80 procent av den faktiska inkomstförlusten, dock högst med 80 procent av det i första stycket angivna livränteunderlaget, delat med 365.*

Den särskilda arbetsskadeersättningen avrundas *för dag* till närmaste hela krontal.

Av utskottet framlagt förslag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

3 kap.

2 a §¹

För en försäkrad som avses i 1 kap. 1 § andra stycket eller som i annat fall genomgår yrkesutbildning när skadan inträffar utges sjukpenning från arbetsskadeförsäkringen vid sjukdom som efter en tid av 180 dagar efter det att skadan inträffade sätter ned den försäkrades förmåga att skaffa sig inkomst genom arbete med minst en fjärdedel.

För en försäkrad som avses i 3 kap. 15 § socialförsäkringslagen (1999:799) eller som i annat fall genomgår yrkesutbildning när skadan inträffar utges sjukpenning från arbetsskadeförsäkringen vid sjukdom som efter en tid av 180 dagar efter det att skadan inträffade sätter ned den försäkrades förmåga att skaffa sig inkomst genom arbete med minst en fjärdedel.

Sjukpenning enligt denna paragraf utges på grundval av den försäkrades livränteunderlag som anges i 4 kap. 9–11 §§ och beräknas enligt 3 kap. och 22 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Sjukpenningen utges dock endast i den mån ersättningen överstiger den sjukpenning den försäkrade är berättigad till enligt 1 eller 2 §.

¹ Senaste lydelse 1993:357